

NARODOWY
BANK POLSKI

grudzień 2021 r.

Międzynarodowy handel usługami Polski w 2020 roku

Spis treści

Synteza	3
1. Saldo usług	5
2. Eksport usług	8
2.1. Usługi transportowe	12
2.2. Usługi uszlachetniania oraz napraw	13
2.3. Podróże zagraniczne	14
2.4. Pozostałe usługi	15
3. Import usług	21
3.1. Usługi transportowe	24
3.2. Naprawy oraz usługi uszlachetniania	24
3.3. Podróże zagraniczne	25
3.4. Pozostałe usługi	25
Aneks statystyczny	31
Spis ramek	34
Spis tabel	35
Spis wykresów	36

Synteza¹

Według danych WTO wartość światowego eksportu usług zmniejszyła się z 6,1 bln dolarów amerykańskich w 2019 r. do 4,9 bln w 2020 r. Był to najniższy poziom odnotowany od 2013 r. Tak głęboki spadek dokonał się pod wpływem pandemii Covid-19, która silniej zaburzyła handel usługami niż wymianę towarami. W 2020 r. międzynarodowe obroty usługowe zmniejszyły się o 20,1%, podczas gdy handel towarami obniżył się jedynie o 7,4%. Duża dysproporcja w skali spadków eksportu towarów i usług wpłynęła na zmniejszenie się udziału usług w handlu międzynarodowym z 24,8% w 2019 r. do 22,4% w 2020 r.

W 2020 r. saldo w handlu usługami wyniosło 101,4 mld zł, co stanowiło 4,4% produktu krajowego brutto. Usługi, obok towarów, były również jedną z bardziej znaczących kategorii, których saldo pozytywnie wpływało na wartość salda rachunku bieżącego w bilansie płatniczym Polski. W 2020 r. dodatnie saldo międzynarodowego handlu usługami kształtowane było głównie przez: usługi transportowe (38,6 mld zł), pozostałe usługi (31,9 mld zł) oraz uszlachetnianie (15,3 mld zł) i podróże zagraniczne (11,4 mld zł).

W 2020 r. wartość eksportu usług wyniosła 257,8 mld zł, zaś importu – 156,5 mld zł. Opisany rok był wyjątkowy, gdyż w czasie jego trwania światowa gospodarka przeżywała kryzys spowodowany wybuchem pandemii COVID-19. Z tego względu (pierwszy raz od ponad dekady) zaobserwować można spadek wartości obrotów względem roku poprzedniego. Spadek eksportu był mniejszy niż odnotowany spadek importu (eksport zmalał o 4,4% r/r, a import o 6,4% r/r). Największy spadek eksportu oraz importu dotyczył wydatków związanych z podróżami zagranicznymi. Kolejną kategorią wpływającą na obniżenie się wartości obrotów był transport lotniczy. Obie wymienione kategorie najsilniej doświadczyły skutków wprowadzonych obostrzeń ograniczających przemieszczanie się ludności.

W polskim eksporcie usług wyróżnić można sześć głównych kierunków. Tradycyjnie najważniejszym partnerem w międzynarodowym handlu usługami były Niemcy. Na rzecz podmiotów z tego kraju polscy rezydenci świadczyli usługi o wartości 60,7 mld zł (spadek o 4,2 mld zł r/r). Kolejne miejsca zajmowały: Wielka Brytania, Szwajcaria, USA, Holandia, Ukraina i Francja.

---

¹ Materiał stanowi realizację uchwały zarządczej nr 2/26/2018 zawartej w protokole nr 26/2018 z posiedzenia Zarządu Narodowego Banku Polskiego w dniu 5 lipca 2018 r.

Porównując wyniki handlu usługami Polski z innymi krajami UE można zaobserwować, że Polska jako jeden z dwóch krajów w UE² odnotował jeden z najmniejszych spadków dodatniego salda wynikającego z wybuchu światowej pandemii (największy spadek odnotowano w Hiszpanii).

W niniejszym materiale poza szczegółowym omówieniem obrotów usługowych według klasyfikacji EBOPS 2010 w dwóch ramkach zamieszczono niestandardowe analizy. W pierwszej przedstawiono analizę transakcji usług dla podmiotów posiadających międzynarodowe powiązania kapitałowe oraz w drugiej ramce omówiono pozycję Polski w światowym handlu.

Analizując dane jednostkowe (ramka 1), można zaobserwować, że w 2020 r. podmioty posiadające powiązanie kapitałowe z zagranicą odnotowały dużą przewagę w wartości obrotów (eksport oraz import) nad firmami krajowymi (odpowiadały one za 70,5% eksportu oraz 78,9% importu). Firmy powiązane kapitałowo dominowały również w generowaniu dodatniego salda (przewaga przez nie odnotowana sięgała blisko 6,0 mld zł).

W ramce 2 przedstawiono wyniki analizy danych światowego eksportu usług i tendencji z nim związanych. Z powodu pandemii światowy handel usługami zmniejszył się, przerywając tendencję wzrostową dominującą od 2013 r. Spadki te były głębsze w handlu usługami niż obserwowane w wymianie towarowej. Najbardziej ucierpiały kraje, których handel relatywnie najbardziej uzależniony był od podróży zagranicznych oraz transportu pasażerskiego. Ze względu na mniejszy spadek eksportu usług w Polsce w porównaniu niż w większości krajów, Polska awansowała z 25. na 20. miejsce w światowym eksporcie usług.

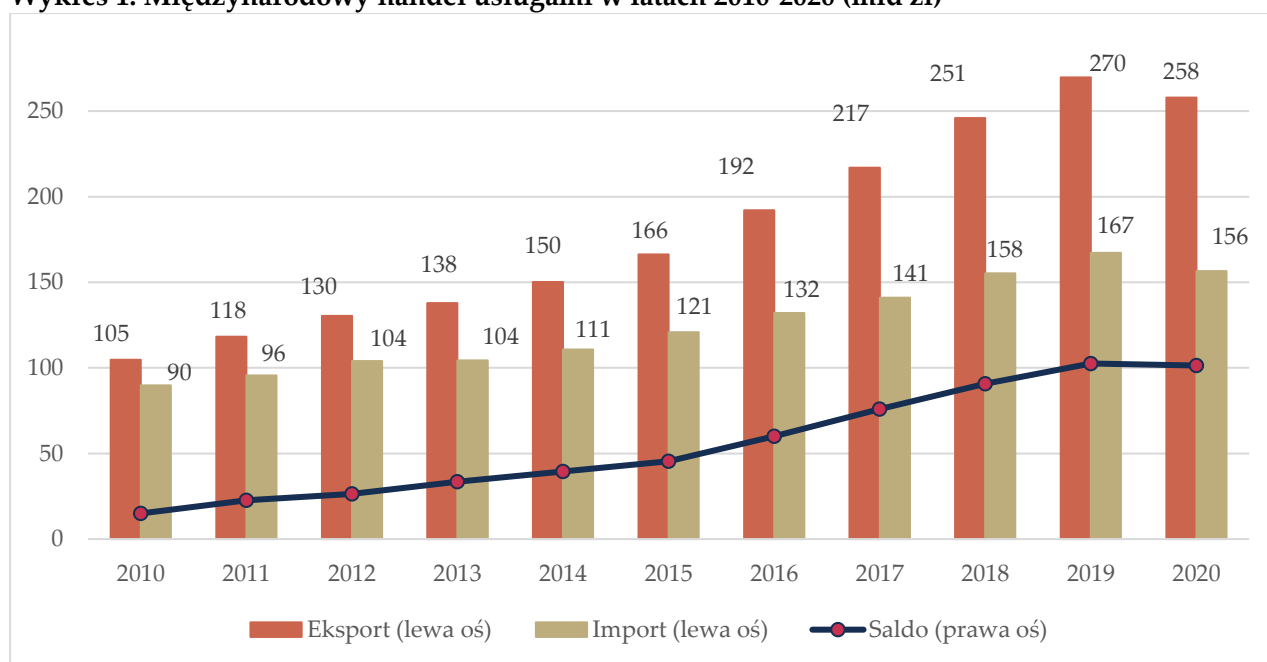
² Prezentowane w raporcie dane dotyczące Unii Europejskiej nie obejmują Wielkiej Brytanii, która w lutym 2020 r. przestała być członkiem UE.

1. Saldo usług

Prezentowany materiał dotyczy analizy polskiego międzynarodowego handlu usługami. Wszystkie dane zostały przedstawione zgodnie z międzynarodowymi standardami (*Balance of Payments and International Investment Position Manual Sixth Edition – BPM6* oraz *Manual on Statistics of International Trade in Services 2010 – MSITS 2010*). Prezentowane w materiale dane są zgodne z opublikowanymi danymi bilansu płatniczego. Uwzględniono jednak bardziej szczegółowy podział usług i struktury geograficznej.

W 2020 r. po raz pierwszy od dziesięciu lat powstrzymana została tendencja szybkiego powiększania się nadwyżki w międzynarodowym handlu usługami. W latach 2011-2019 dodatnie saldo w handlu usługami powiększało się średnio o 9,7 mld zł rocznie, natomiast w 2020 r., pod wpływem pandemii Covid-19, nastąpiło niewielkie obniżenie salda do poziomu 101,4 mld złotych. Spadek wyniósł 1,2 mld zł w porównaniu z 2019 r. Pomimo obniżenia salda, jego relacja do PKB utrzymała się na poziomie z lat 2018-2019 i wyniosła 4,4%.

Wykres 1: Międzynarodowy handel usługami w latach 2010-2020 (mld zł)

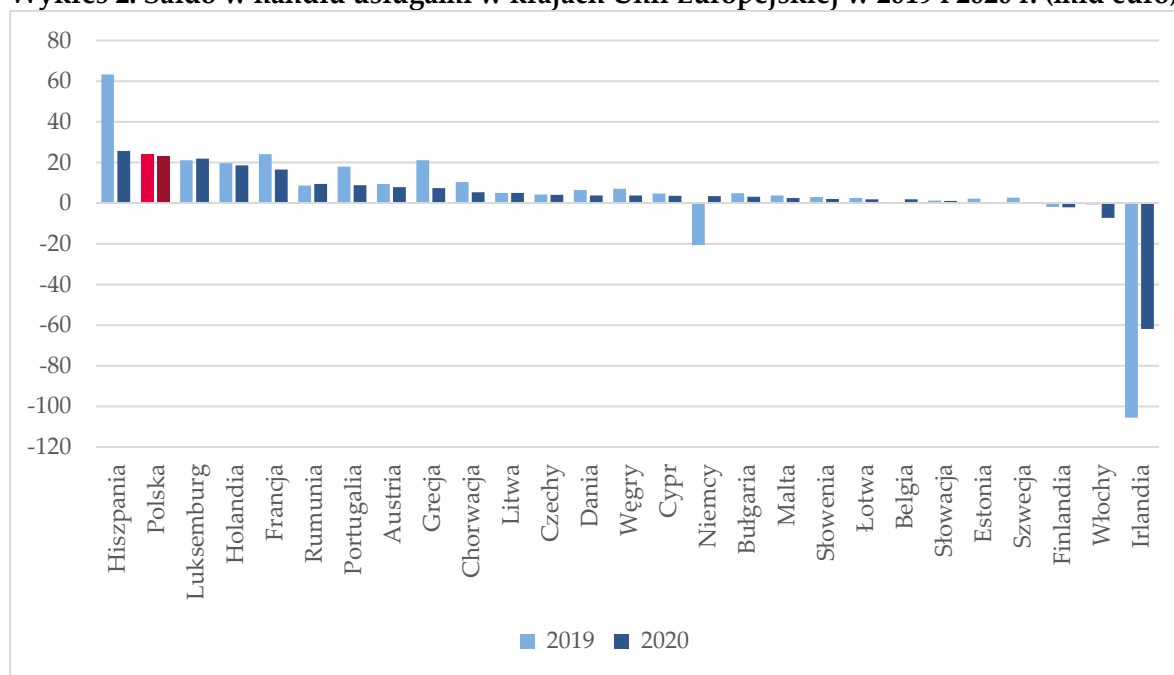
Źródło: Obliczenia NBP

W 2020 r. zmniejszanie się salda w handlu usługami było powszechnym zjawiskiem wśród krajów Unii Europejskiej. Spośród dwudziestu trzech gospodarek UE, które w 2019 r. notowały nadwyżkę eksportu nad importem w usługach, w 19 nastąpiło zmniejszenie salda. Skala obniżenia się nadwyżki w porównaniu z 2019 r. była bardzo zróżnicowana. Największy wpływ miała na to struktura międzynarodowego handlu usługami. Dodatkowo saldo najsilniej

obniżyło się w krajach o dużym udziale w eksporcie podróży zagranicznych, związanych z turystyką przyjazdową oraz pracą sezonową. Najbardziej zmniejszyła się nadwyżka w Hiszpanii (o 37,6 mld euro), Grecji (o 13,8 mld euro) oraz w Portugalii (o 9,2 mld euro). Natomiast w Niemczech, które są największym importerem usług w kategorii podróże zagraniczne w Unii, z tego tytułu nastąpiła duża poprawa salda. W 2020 r. Niemcy po raz pierwszy od co najmniej trzydziestu lat osiągnęły nadwyżkę w handlu usługami. Wyniosła ona 3,5 mld euro, co oznaczało poprawę salda o 24,1 mld r/r.

Obniżenie się dodatniego salda usług w Polsce było relatywnie niewielkie w porównaniu z większością krajów Unii. W 2020 r. nadwyżka Polski w wymianie usługami w wysokości 22,8 mld euro była drugą najwyższą w Unii Europejskiej. Wyższe dodatnie saldo odnotowała jedynie Hiszpania (25,6 mld euro).

Wykres 2: Saldo w handlu usługami w krajach Unii Europejskiej w 2019 i 2020 r. (mld euro)

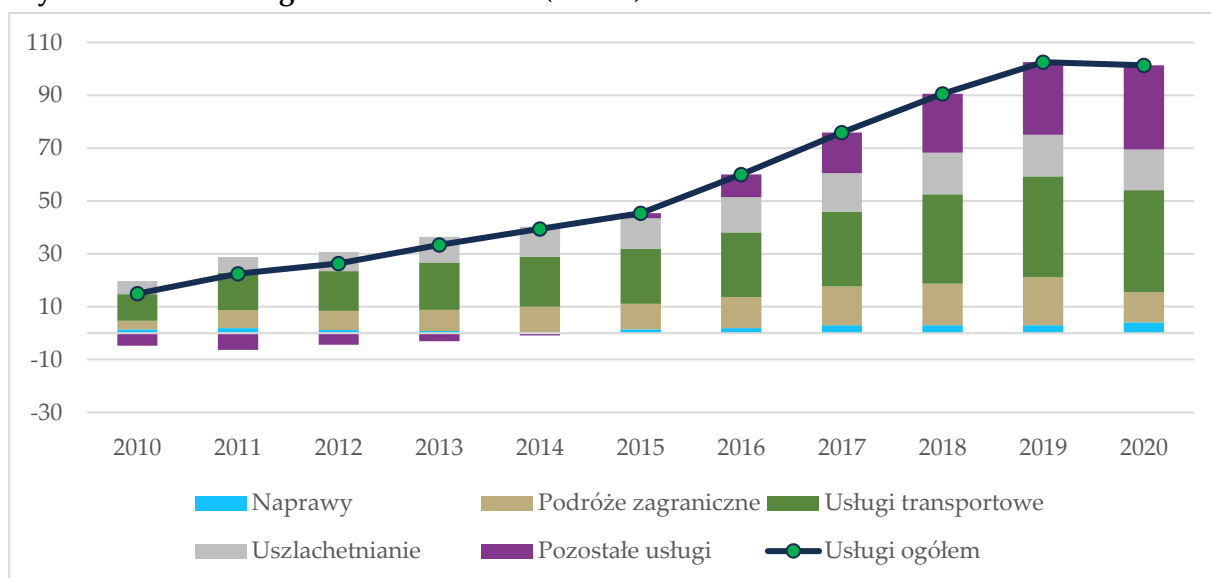
Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych Eurostatu

W 2020 r. wartość polskiego eksportu usług wyniosła 257,8 mld zł, zaś importu – 156,5 mld zł. W 2020 r. dodatnie saldo międzynarodowego handlu usługami kształtowane było głównie przez: usługi transportowe (38,6 mld zł), pozostałe usługi (31,9 mld zł), uszlachetnianie (15,3 mld zł) i podróże zagraniczne (11,4 mld zł). W porównaniu z 2019 r. saldo usług zmalało głównie z powodu załamania się handlu usługami z tytułu podróży zagranicznych (spadek o 6,7 mld zł). Obserwowany spadek kompensowany był przez stabilną,

jednakże mniejszą niż w latach poprzednich, poprawę salda pozostałych usług (przyrost o 4,5 mld zł).

W porównaniu z 2019 r. dominujący wpływ na poprawę salda pozostałych usług miały usługi świadczone przez profesjonalistów, tj. usługi prawne (poprawa salda o 2,1 mld zł), usługi księgowo, audytowe (poprawa o 2,6 mld zł) oraz usługi związane z opłatami z tytułu użytkowania własnością intelektualnej (przyrost o 2,4 mld zł). W opisywanym okresie, po raz pierwszy, znaczącej roli nie odegrały usługi informatyczne, których saldo pozostało na zbliżonym poziomie do 2019 r.

Wykres 3: Saldo usług w latach 2010-2020 (mld zł)

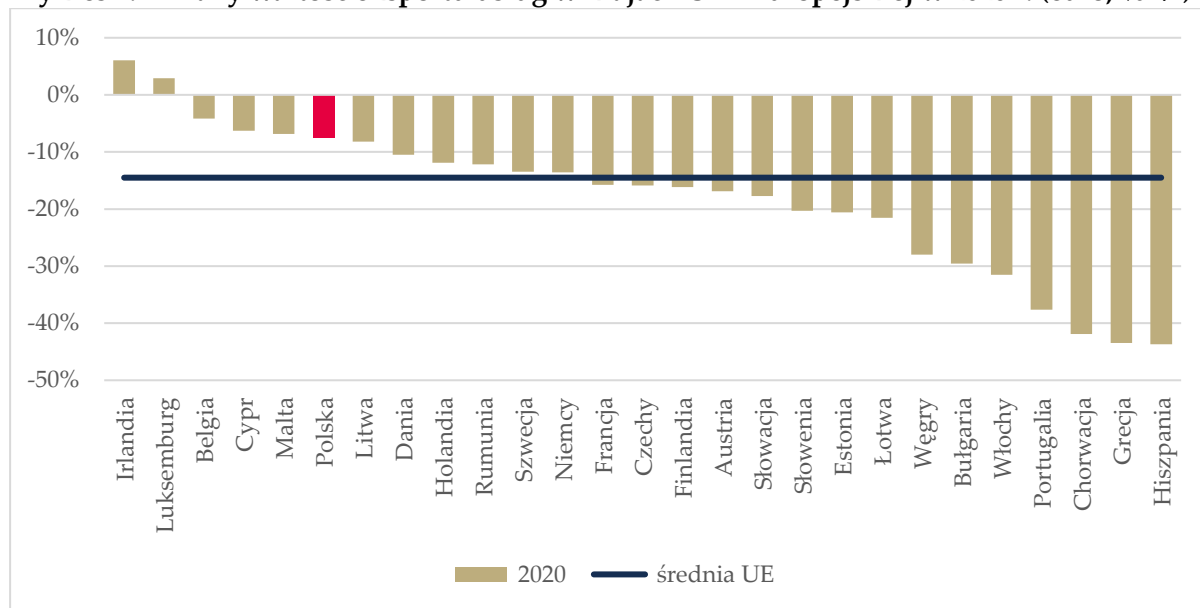
Źródło: Obliczenia NBP

2. Eksport usług

Pandemia przerwała wieloletni, trwający od 2002 r. wzrostowy trend eksportu usług. W 2020 r. wartość eksportu usług wyniosła 257,8 mld zł wobec 269,6 mld zł w 2019 r.

W 2020 r. aż w dwudziestu pięciu krajach Unii nastąpił spadek wartości eksportu usług. W porównaniu z krajami Unii Europejskiej spadek eksportu usług w Polsce okazał się jednym z najniższych. Wartość polskiego eksportu usług wyrażona w euro zmniejszyła się o 7,5% r/r, podczas gdy średnio w UE spadła o 14,5% r/r. Wzrost eksportu odnotowały tylko Irlandia (o 6,0% r/r) i Luksemburg (o 2,9%). Największe spadki eksportu odnotowały kraje o najwyższym udziale podróży zagranicznych w eksporcie. O ponad 40% w ujęciu rocznym wartość eksportu usług zmniejszyła się w Hiszpanii, Grecji i Chorwacji.

Wykres 4: Zmiany wartość eksportu usług w krajach Unii Europejskiej w 2020 r. (euro, % r/r)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych Eurostatu

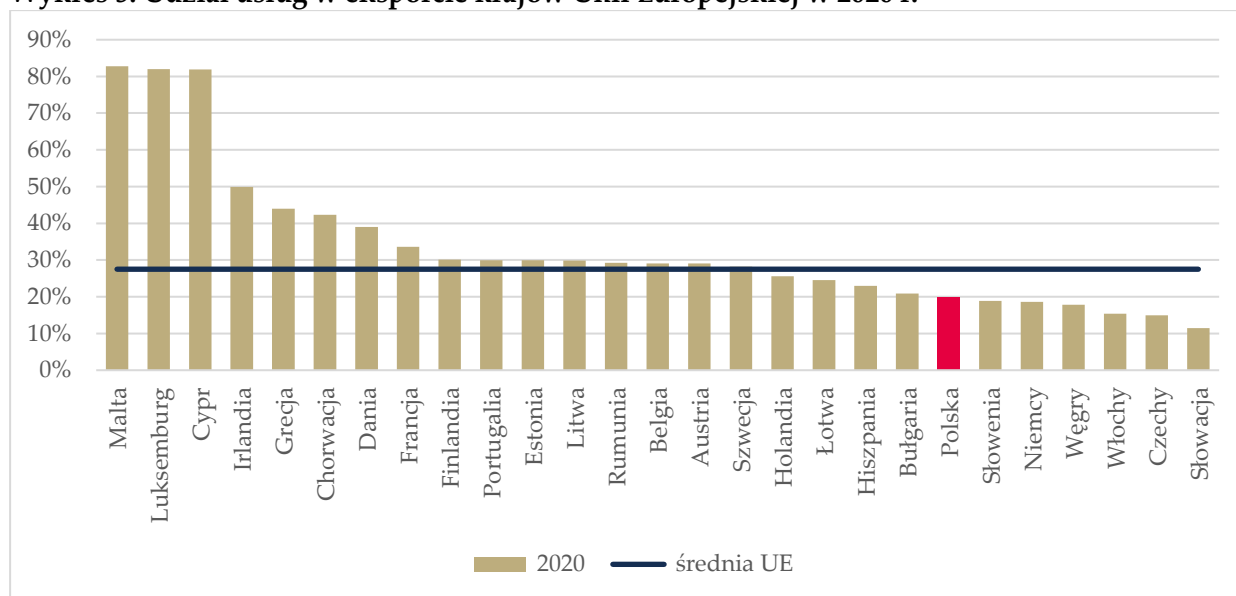
Zmniejszenie się wartości eksportu usług w 2020 r. wpłynęło na pierwszy od blisko dekady spadek udziału usług w całym eksporcie Polski. Pandemia, która przyczyniła się do obniżenia wartości eksportu usług, nie zahamowała natomiast wzrostowej tendencji eksportu towarów.

W 2020 r. wartość eksportu towarów zwiększyła się o 4,8% r/r. W wyniku tych zmian udział usług w eksporcie obniżył się z 21,2% w 2019 r. do 19,7% w 2020 r. Obniżenie udziału usług w eksporcie nastąpiło w większości gospodarek Unii. Średnio w Unii Europejskiej

relacja ta zmniejszyła się z 29,0% do 27,5%. Pod względem udziału usług w eksporcie Polska zajmuje dwudzieste pierwsze miejsce w UE. Za Polską uplasowały się m.in. pozostałe kraje Grupy Wyszehradzkiej, ale też Niemcy i Włochy.

Wykres 5: Udział usług w eksporcie krajów Unii Europejskiej w 2020 r.

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych Eurostatu

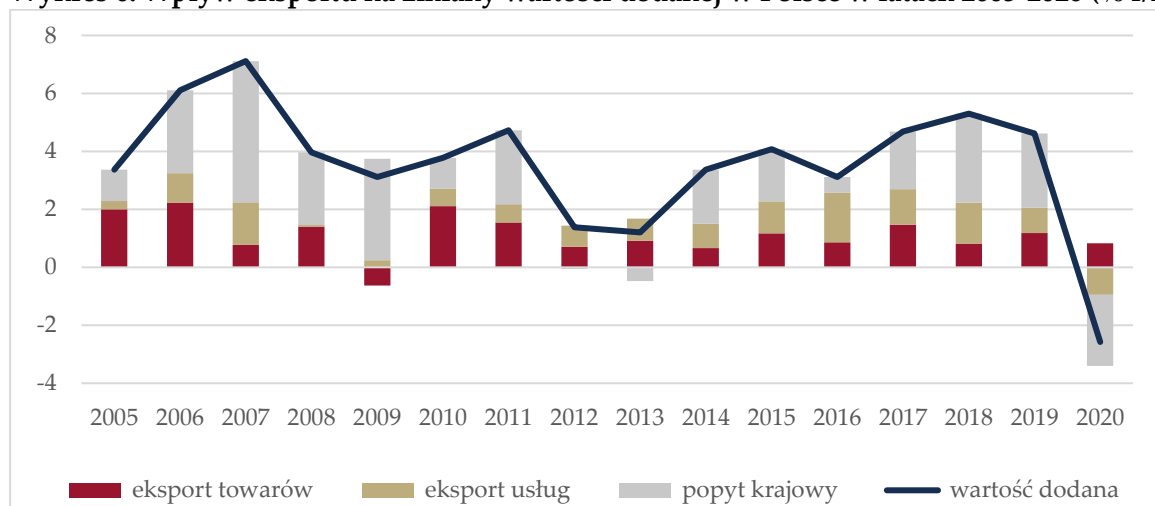
Śśród krajów Unii Europejskiej największy udział usług w eksporcie (ponad 80% w 2020 r.) charakteryzuje Malte, Luksemburg i Cypr. Tak duże znaczenie usług w eksporcie w porównaniu z pozostałymi gospodarkami UE wynika z jednej strony z relatywnie niewielkiej wartości eksportu towarów, z drugiej z dużej roli eksportu usług finansowych w Luksemburgu i na Cyprze oraz usług kulturalnych i rekreacyjnych na Malcie.

W listopadzie 2021 r. OECD udostępniło kolejną wersję bazy danych Trade in Value Added (TiVA), zawierającą informacje dotyczące pochodzenia wartości dodanej w handlu międzynarodowym. Nowa wersja obejmuje lata 1995-2018. Na podstawie danych TiVA oraz rachunków narodowych można określić skalę wpływu eksportu towarów i usług na dynamikę wartości dodanej brutto.

W 2020 r. nastąpił w Polsce spadek wartości dodanej brutto (o 2,6% r/r), do czego przyczynił się przede wszystkim wyraźny spadek popytu krajowego. Wpływ na skalę spadku wartości dodanej miał także niższy eksport usług. Jedyłą kategorią, która w 2020 r. wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim był eksport towarów. Szacunki NBP wskazują, że w latach poprzednich, zwłaszcza w okresie 2016-2018, eksport usług miał duży pozytywny wpływ na wzrost gospodarczy Polski. Wpływ ten wynikał z relatywnie wysokiej dynamiki eksportu

usług (wyższej w porównaniu z pozostałymi kategoriami) oraz większego niż w eksporcie towarów, konsumpcji oraz inwestycji udziału krajowej wartości dodanej³.

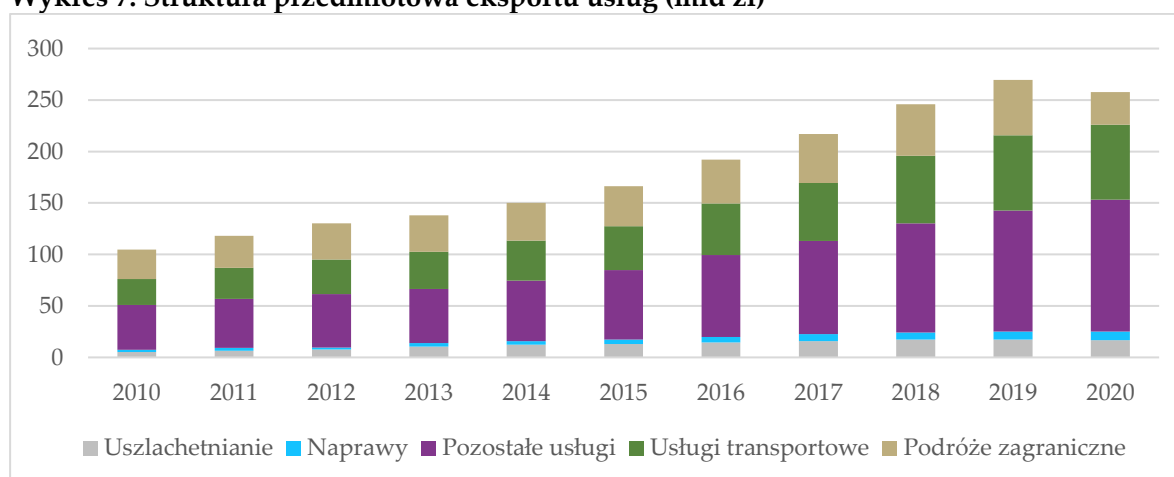
Wykres 6: Wpływ eksportu na zmiany wartości dodanej w Polsce w latach 2005-2020 (% r/r)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych Eurostatu i OECD

Kluczowy wpływ na zmianę wielkości eksportu usług miały podróże zagraniczne oraz pozostałe usługi. W odniesieniu do 2019 r. spadek eksportu usług z tytułu podróży zagranicznych wyniósł aż 21,9 mld zł (do poziomu ok 32,0 mld zł). Z kolei eksport pozostałych usług wzrósł o 10,4 mld zł i osiągnął wartość 128,2 mld zł, co zrekompensowało spadki obserwowane w podróżach zagranicznych. Spadek eksportu usług transportowych był niewielki i wyniósł 0,5 mld zł. Było to głównie spowodowane silnym zmniejszeniem pasażerskiego transportu lotniczego.

Wykres 7: Struktura przedmiotowa eksportu usług (mld zł)

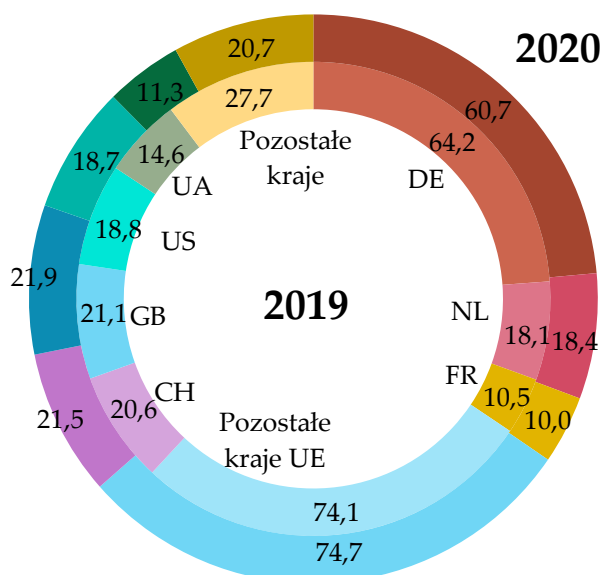
Źródło: Obliczenia NBP

³ Według statystyki OECD Trade in Value Added krajowa wartość dodana stanowiła 83% eksportu usług w 2018 r. (ostatnie dostępne dane). Natomiast udział KDW w przypadku konsumpcji kształtował się na poziomie 69%, inwestycji – 57%, a eksportu towarów – 61%.

Analiza struktury geograficznej wskazuje, że najważniejszym rynkiem eksportowym Polski były kraje Unii Europejskiej. Polscy rezydenci w 2020 r. sprzedali do UE usługi o łącznej wartości 163,8 mld zł (było to 63,5% całości wyświadczonych usług – odsetek ten zwiększył się o prawie 2,5 pkt proc.). Najważniejszymi partnerami spośród krajów UE pozostawała strefa euro (wartość eksportu wyniosła 136,8 mld zł, tj. 63,5% całości eksportu).

Wśród najważniejszych kierunków eksportu usług można wyróżnić siedem głównych krajów (wykres 8). Ze względu na światowe spowodowane pandemią nastąpiły spadki we wszystkich kierunkach prócz Wielka Brytania. Tradycyjnie najważniejszym partnerem w międzynarodowym handlu usługami były Niemcy. Na rzecz podmiotów z tego kraju polscy rezydenci wyświadczyli usługi o wartości 60,7 mld zł (spadek o 3,5 mld zł r/r).

Wykres 8: Struktura geograficzna przychodów w roku 2019 oraz 2020 (w mld zł)

Źródło: Obliczenia NBP

Największe znaczenie w eksporcie do Niemiec miały usługi transportowe. W 2020 r. ich wartość wyniosła 22,6 mld zł, co stanowiło 37,1% eksportu usług do zachodniego sąsiada. Relatywnie duży udział w eksporcie stanowiły pozostałe usługi, których wartość wyniosła 22,4 mld zł (tj. 36,8% całości eksportu). Podróże zagraniczne zajęły trzecie miejsce pod względem wartości eksportu, który ukształtował się na poziomie 10,0 mld zł, notując spadek wartości transakcji równy 4,8 mld zł (tj. 6,6%). Był to największy spadek obrotów skierowanych na rynek niemiecki.

Wśród pozostałych usług najchętniej kupowane przez niemieckie podmioty były: usługi techniczne związane z handlem, usługi informatyczne oraz usługi świadczone przez profesjonalistów. Najsilniejszy wzrost eksportu do Niemiec odnotowano w: transporcie samochodowym (wzrost o ok. 1,0 mld zł), usługach informacyjnych, telekomunikacyjnych i informatycznych (wzrost o 0,6 mld zł) oraz usługach prawnych, księgowych (wzrost o 0,4 mld zł).

Kolejnym istotnym kierunkiem polskiego eksportu była Wielka Brytania (21,9 mld zł), która nadal wyprzedzała Szwajcarię. Wielka Brytania stała się jedynym znaczącym rynkiem, na którym wartość zakupów polskich usług odnotowała wzrost (choć nieznaczny). Najważniejsze usługi eksportowane na Wyspy Brytyjskie stanowiły usługi świadczone przez profesjonalistów (23,8% całego eksportu) oraz usługi informacyjne, telekomunikacyjne i informatyczne (23,4% całego eksportu usług).

Obok Niemiec i Wielkiej Brytanii wiodącym kierunkiem dla polskich eksporterów usług była Szwajcaria (w 2020 r. wartość zakupionych przez nierezydentów usług wynosiła 21,5 mld zł). Znacząca rola Szwajcarii wynikać może z faktu obecności w tym kraju wielu siedzib firm międzynarodowych. Największy udział w eksporcie do Szwajcarii miały: pozostałe usługi biznesowe, stanowiące już prawie 40,0% eksportu do tego kraju (dominującą rolę odegrały usługi prawne, księgowo marketingowe oraz doradztwo gospodarcze). Znaczącą wartość obrotów można było zaobserwować również w usługach uszlachetniania (stanowiły one niezmiennie 26,4% polskiego eksportu).

2.1. Usługi transportowe⁴

Wartość eksportu usług transportowych w 2020 r. ukształtowała się na poziomie 72,6 mld zł. W porównaniu do 2019 r., eksport tej kategorii nieznacznie zmalał (o 0,5 mld zł, tj. o 0,7%), co było spowodowane spadkiem usług transportu lotniczego (głównie pasażerskiego). Spadek ten skompensowany został niemal identycznym przyrostem pozostałych usług transportowych (głównie transportu samochodowego). Najważniejszym kierunkiem sprzedaży usług transportowych świadczonych przez polskie podmioty były kraje Unii Europejskiej (w 2020 r. wartość eksportu wynosiła 59,7 mld zł – 82,2%). Kluczowymi nabywcami polskich usług transportowych były: Niemcy – 22,6 mld zł (31,1% eksportu usług transportowych), Holandia – 7,0 mld zł (tj. 9,6%) oraz Luksemburg (nieoczekiwanie wyprzedzając Szwecję, Szwajcarię oraz Francję) – 4,6 mld zł (tj. 6,3%). Największy wzrost eksportu usług transportowych odnotowano dla Luksemburga (o 3,6 mld zł).

---

⁴ Dane o usługach transportowych zostały skorygowane poprzez opracowanie nowej metody szacunku kosztów usług transportowych (CIF/FOB).

W usługach przewozowych świadczonych przez polskie podmioty dominował transport towarowy – jego wartość w 2020 r. wynosiła 46,8 mld zł (było to 64,5% całości usług transportowych). Najistotniejszą rolę wśród usług przewozu odgrywał towarowy transport samochodowy. W 2020 r. stanowił on 56,9% całości przychodów z usług transportowych (zwiększając tym samym swój udział o 2,5 pkt. proc.).

Tabela 1: Przychody z usług transportowych (w mld zł)

Transport	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	25,1	30,4	33,7	36,0	39,1	42,8	49,8	56,3	65,7	73,1	72,6
Towarowy	17,9	21,4	23,2	24,5	26,6	29,1	32,9	36,3	41,2	45,0	46,8
Pozostały	5,7	6,3	7,6	8,0	9,1	10,4	12,7	15,1	18,3	20,4	23,4
Pasażerski	1,4	2,7	2,9	3,4	3,4	3,3	4,2	4,9	6,2	7,7	2,4

Źródło: Obliczenia NBP

W 2020 r., względem roku poprzedniego, można zaobserwować bardzo duży spadek eksportu usług transportu pasażerskiego (o 69,4% r/r). Wartość przewozów pasażerskich wyniosła zaledwie 2,4 mld zł, co stanowiło 3,2% całości usług transportowych. Było to spowodowane wspomnianym wcześniej wybuchem pandemii COVID-19 i związanymi z tym obostrzeniami w przemieszczaniu się.

Pozostałe usługi transportowe zawierają usługi takie jak: sprzątanie specjalistyczne, wynajem środków transportu bez załogi, usługi pocztowe i kurierskie itd. W 2020 r. kategoria ta była odpowiedzialna za 32,2% wszystkich świadczonych usług transportowych.

2.2. Usługi uszlachetniania oraz napraw

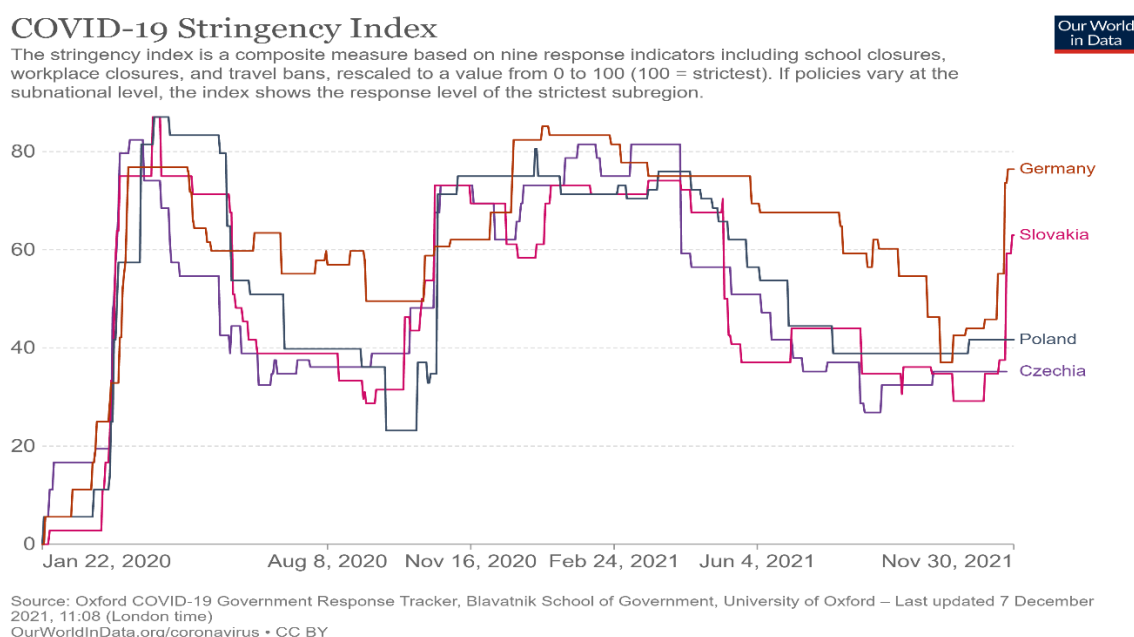
Usługi uszlachetniania obejmują przetwarzanie, montaż, etykietowanie, pakowanie świadczone przez podwykonawców niebędących właścicielem towarów. Wartość eksportu usług z tytułu uszlachetniania w 2020 r. wyniosła 16,8 mld zł. W tym samym czasie sprzedaż usług z tytułu napraw była równa 8,3 mld zł. Wartość eksportu usług uszlachetniania rok do roku nieznacznie spadła (o 0,5 mld zł). Odwrotną sytuację obserwować mogliśmy w kontekście usług napraw i konserwacji (wzrost o 0,7 mld zł).

Głównymi odbiorcami usług uszlachetniania w 2020 r. była Szwajcaria (5,7 mld zł). Dzięki temu sprzedaż usług uszlachetniania poza UE wyniosła ponad 41,3% całego eksportu. Wśród krajów Unii dominowały Niemcy (3,4 mld zł), które były także najważniejszym kierunkiem sprzedaży zagranicznej polskich usług napraw i konserwacji (w 2020 r. wartość eksportu w tym kierunku nieznacznie przekroczyła 2,4 mld zł – 28,9% wszystkich wyświadczonych usług napraw i konserwacji).

2.3. Podróże zagraniczne

W 2020 r. podróże zagraniczne były kategorią, która najbardziej ucierpiała z tytułu ograniczeń związanych z pandemią COVID-19. W początkowym okresie rozprzestrzeniania się pandemii bardzo wiele krajów nie wiedziało jak zareagować na wzrost liczby zachorowań. W pierwszym okresie epidemii większość krajów wprowadziła bardzo restrykcyjne przepisy włączając w to ograniczenia w przemieszczaniu się ludności (na wstępnym etapie również towarów). Jak pokazuje Oxford Stringency Index⁵ szczyt obostrzeń przypadał na kwiecień 2020. W okolicy maja i czerwca kolejne kraje (głównie europejskie) luzowały ograniczenia, aby w drugiej połowie roku znów zaostrzyć prowadzoną politykę antyepidemiczną. Jak widać na poniższym wykresie, początkowo polska odpowiedź na światową epidemię była znacznie ostrzejsza niż krajów ościennych. Wraz z upływem czasu największy poziom obostrzeń zachowały Niemcy, które są głównym partnerem handlowym Polski, zarówno w handlu towarami jak i usługami. To wszystko przełożyło się w dużej mierze na spadek wartości podróży zagranicznych w światowym handlu. Nie inaczej było w przypadku Polski.

Wykres 9: Oxford Stringency Index

Źródło: <https://ourworldindata.org/grapher/covid-stringency-index>

⁵ <https://ourworldindata.org/grapher/covid-stringency-index?time=2020-04-02>

Wartość wydatków poniesionych przez cudzoziemców przyjeżdżających do Polski wyniosła 32,0 mld zł. W porównaniu do 2019 r. kwota ta zmalała o 22,3 mld zł (tj. o 49,2%). Największy spadek zaobserwować można było w podróżach prywatnych (głównie wyjazdy turystyczne), było to przeszło 18,0 mld zł (spadek o 50,0%). Redukcja wydatków obserwowana była również wśród pracowników sezonowych (było to ok. 3,4 mld zł tj. 45,9%). W 2020 r. największa wartość wydatków poniesionych w Polsce przypadała na nierezydentów pochodzących z krajów ościennych (ponad 65,3%). Wśród nich podróżni z Niemiec wydali w Polsce 10,1 mld zł, podróżni z Ukrainy 2,5 mld zł, z Czech 2,4 mld zł, ze Słowacji 1,5 mld zł oraz Białorusi 1,1 mld zł.

Największy spadek wydatków odnotowano wśród obywateli Niemiec (spadek w 2020 r. o 4,8 mld zł). Związane to było głównie z podróżami prywatnymi. Tendencja spadkowa w wydatkach dotyczyła również obywateli Ukrainy (3,4 mld zł) i Czech (1,4 mld zł). Były one prawie całkowicie związane z wydatkami pracowników sezonowych.

2.4. Pozostałe usługi

Wartość eksportu pozostałych usług w 2020 r. wyniosła 128,2 mld zł (wzrost o 10,4 mld zł r/r). Najważniejszą kategorią były pozostałe usługi biznesowe. W ich skład wchodziły usługi badawczo-rozwojowe, usługi świadczone przez profesjonalistów, usługi techniczne oraz związane z handlem, których eksport ukształtował się na poziomie 70,6 mld zł (wzrost o 5,4 mld zł w porównaniu z 2019 r.). Kolejną znaczącą grupą były usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne, których wartość w 2020 r. zwiększyła się do 31,9 mld zł. Sprzedaż usług z omawianej grupy wzrosła o 3,2 mld zł (tj. o 11,3%). Wśród nich kluczowym komponentem były usługi informatyczne (w szczególności usługi konsultacyjne, instalacja i konserwacja sprzętu komputerowego itp.). Trzecią główną kategorią spośród pozostałych usług świadczonych przez polskie podmioty były usługi budowlane, których wartość w 2020 r. wyniosła 7,1 mld zł.

Pomimo tego, że eksport usług związanych z użytkowaniem praw własności intelektualnej stanowi zaledwie 3,3% całości obrotów pozostałych usług, to kategoria ta w 2020 r. zasługuje na szczególną uwagę. Po raz pierwszy eksport omawianej kategorii osiągnął wzrost rzędu prawie 2,0 mld zł (do tej pory największy przyrost wynosił niecałe 0,5 mld zł i odnotowano go w 2015 r.).

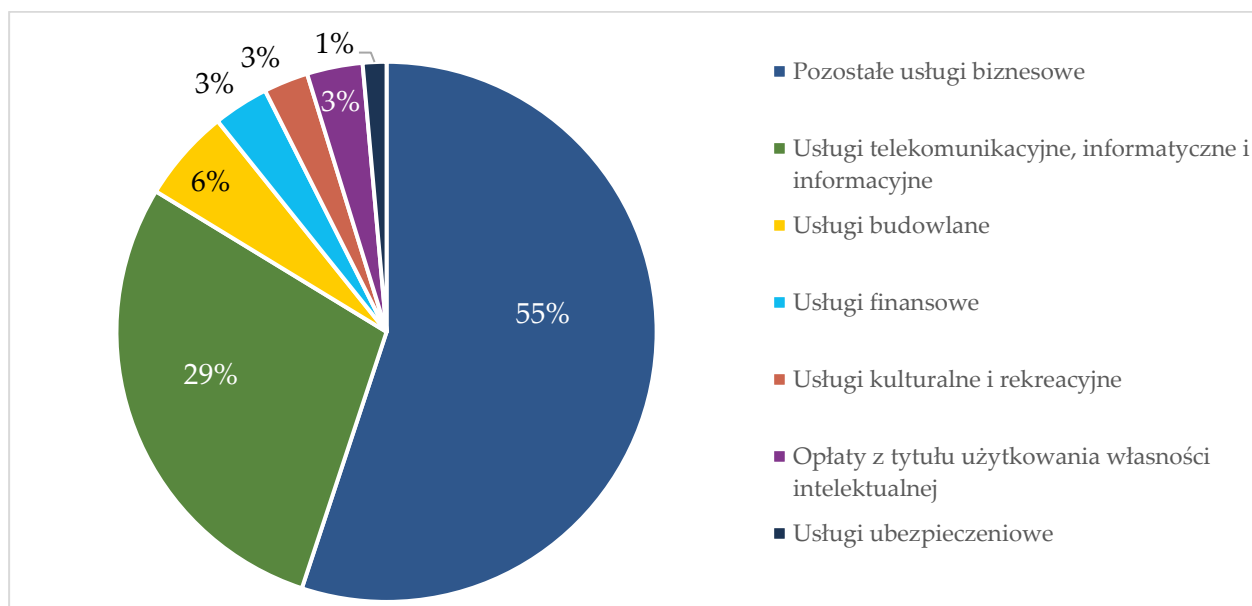
Głównymi odbiorcami pozostałych usług wyeksportowanych przez polskie podmioty były państwa Unii Europejskiej, których udział w polskim handlu w 2019 r. wyniósł 55,9%.

---

⁶ W 2014 r. dane o podróżach zagranicznych zostały skorygowane w wyniku uwzględnienia nowego źródła danych. Dotyczyło to głównie wydatków pracowników sezonowych.

Najważniejszymi gospodarkami importującymi pozostałe usługi z Polski były: Niemcy – 22,4 mld zł (tj. 17,4% całej kategorii), Wielka Brytania – 16,5 mld zł (tj. 12,9%), USA 16,3 mld zł (tj. 12,7%) oraz Szwajcaria - 11,9 mld zł (tj. 9,3%).

Wykres 10: Struktura eksportu pozostałych usług w 2020 r. (w %)

Źródło: NBP

Ramka 1. Międzynarodowy handel usługami a międzynarodowe powiązanie kapitałowe

W poniższej ramce zaprezentowana została analiza międzynarodowego handlu usługami w podziale na firmy posiadające powiązania z kapitałem zagranicznym (FC)⁷ oraz firmy nieposiadające powiązań kapitałowych z zagranicą (firmy krajowe - DC)⁸.

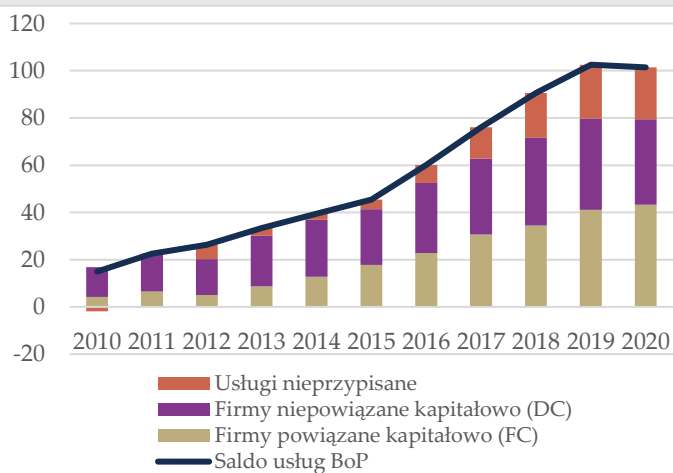
Tradycyjnie w obrotach usługowych można zaobserwować, że przychody przewyższają rozchody. Podobnie było w 2020 r., z tą jednak różnicą, że po raz pierwszy dostrzegalny jest widoczny spadek tej nadwyżki (w odniesieniu rok do roku). Dodatkowo saldo w obrotach usługowych charakteryzuje zarówno transakcje podmiotów z powiązaniem kapitałowym z zagranicą, jak i podmiotów krajowych. W 2020 r. saldo tworzone przez firmy powiązane kapitałowo było równe 43,5 mld zł. W tym samym czasie nadwyżka podmiotów niepowiązanych kapitałowo wyniosła 36,2 mld zł. Jednocześnie wartość salda usług nieprzypisanych⁹ wynosiło 21,9 mld zł.

W dalszej analizie opisane zostały tylko transakcje dotyczące firm jednoznacznie zidentyfikowanych za pomocą numeru REGON.

W 2020 r. podmioty krajowe odgrywały mniejszą rolę w kreowaniu nadwyżki handlowej niż przedsiębiorstwa z powiązaniem kapitałowym z zagranicą. Sytuacja ta jest odmienna od tej obserwowanej w 2018 r., gdzie podmioty krajowe generowały podobną wartość eksportu netto co podmioty powiązane kapitałowo. Z analizy danych wynika,

że firmy z dostępem do finansowania zagranicznego oraz te, których część produkcji opiera się o łańcuchy wartości znajdujące się wewnątrz grupy kapitałowej dużo lepiej poradziły sobie z kryzysem epidemiologicznym, którego szczyt przypadał właśnie na 2020 r. Dowodem na to może być fakt, że wypracowana nadwyżka firm z powiązaniem kapitałowym wzrosła w czasie pandemii o ponad 2,1 mld zł, zwiększając swój udział w całości salda usług z poziomu 40,1% do pułapu 42,7%. W tym samym czasie eksport netto podmiotów krajowych zmalał o blisko 2,4 mld zł.

Wykres 11: Saldo z międzynarodowego handlu usługami w podziale na rodzaj powiązania kapitałowego (mld zł)

Źródło: Obliczenia NBP.

Wartość poszczególnych strumieni handlu (eksportu i importu) zdominowana była (tak jak w ubiegłych latach) przez firmy z zagranicznym powiązaniem kapitałowym. Wynikać to może z faktu, iż podmioty powiązane kapitałowo posiadają dużo łatwiejszy dostęp do rynków zagranicznych, finansowania zewnętrznego itp. W 2020 r., przełożyło się to na eksport w wysokości

162,6 mld zł (tj. 70,5% całego eksportu polskich podmiotów). Wartość ta tworzona była tylko przez mniej niż jedną trzecią populacji wszystkich firm zaangażowanych w eksport usług. Względem poprzedniego roku widać rosnącą koncentrację polskiego eksportu wśród niewielkiej liczby podmiotów. Należy jednocześnie podkreślić, że firmy powiązane kapitałowo z zagranicą (FC) charakteryzowały się również bardzo dużą wartością importu usług (związane może to być np. z optymalizacją procesu produkcji jak również z pozyskiwaniem wiedzy od powiązanych podmiotów zagranicznych). Koncentracja aktywności importowej wśród przedsiębiorstw z zagranicznym powiązaniem kapitałowym była dużo większa niż ich działalność eksportowa i wynosiła aż 78,9% całości obrotów (tj. 119,4 mld zł). Podobnie jak w przypadku eksportu obroty generowane były przez około jedną trzecią przedsiębiorstw. Tak duże zaangażowanie podmiotów z zagranicznym powiązaniem kapitałowym w handel (zarówno import jak i eksport) może być związane z pozycją danych przedsiębiorstw w GVC (globalnych łańcuchach wartości).

W eksporcie firm powiązanych kapitałowo tradycyjnie można wyróżnić siedem głównych kierunków. Największa koncentracja eksportu FC związana była z handlem pomiędzy Polską i Szwajcarią. Podmioty z tego kraju nabyły od polskich podmiotów powiązanych kapitałowo (FC) usługi o wartości 11,1 mld zł (były to głównie pozostałe usługi biznesowe, usługi uszlachetniania oraz usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne - 71,9% eksportu FC). W tym samym czasie przedsiębiorstwa nieposiadające podobnej relacji (DC) dostarczyły usługi o wartości zaledwie 2,2 mld zł (były to głównie usługi transportowe, pozostałe usługi biznesowe).

Kolejnym ważnym rynkiem eksportowym były Niemcy. Zachodni sąsiedzi nabyli od firm powiązanych kapitałowo usługi o wartości 22,4 mld zł. W tym samym czasie niemiecki popyt na usługi od przedsiębiorstw krajowych (DC) wyniósł aż 21,0 mld zł. W latach 2013-2014 eksport usług skierowany na rynek niemiecki zdominowany był przez podmioty bez powiązania kapitałowego (był to jedyny taki rynek). Od 2015 r. sytuacja ta odwróciła się na korzyść firm z powiązaniem kapitałowym (początkowo różnica pomiędzy DC i FC była niewielka i dość stabilna, wyniosła od 2017 r. ok 3,0 mld zł). Rynek niemiecki jest na tyle wyjątkowy, że tylko w tym przypadku proporcja FC i DC była bardzo zbliżona.

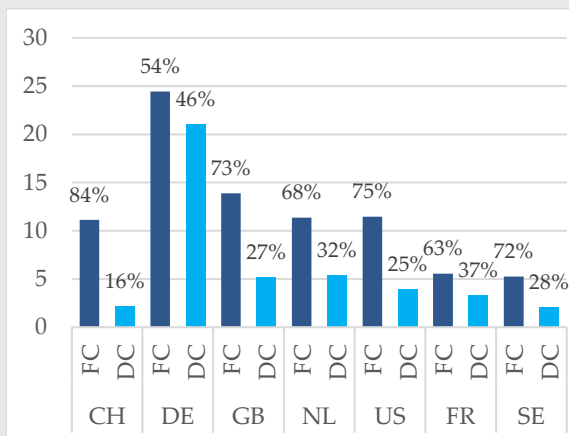
---

⁷ Firmy posiadające zagraniczne powiązanie kapitałowe to podmioty będące podmiotem zagranicznej inwestycji bezpośredniej, inne w grupie kapitałowej lub będące inwestorem zagranicznym.

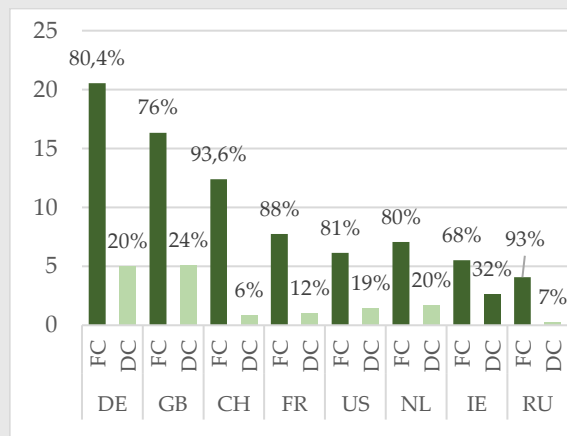
⁸ Jako firmy krajowe określane są podmioty nie posiadające powiązania kapitałowego z zagranicą, z kolei firmy posiadające taką relacją określane są jako firmy powiązane.

⁹ Usługi nieprzypisane rozumiane są tutaj jako usługi, nie przypisane do danych jednostkowych np. podróże zagraniczne, doszacowania takie jak FISIM, FOB itp.

Wykres 12: Geograficzna struktura eksportu usług w podziale na podmioty krajowe oraz z powiązaniem kapitałowym z zagranicą (mld zł)

Wykres 13: Geograficzna struktura importu usług w podziale na podmioty krajowe oraz z powiązaniem kapitałowym z zagranicą (mld zł).

FC-firmy z powiązaniem kapitałowym; DC – firmy nie posiadające powiązania kapitałowego
 Źródło: Obliczenia NBP

Podmioty z zagranicznym powiązaniem kapitałowym nabywały usługi z ośmiu głównych kierunków. Jak można zaobserwować na wykresie 12 głównymi importerami były podmioty z powiązaniem kapitałowym z zagranicą. Najważniejszym rynkiem, z którego nabywano usługi z zagranicy były Niemcy - import wynosił aż 25,5 mld zł, z czego 80,4% przypadało na podmioty z powiązaniem kapitałowym.

Następnym krajem pod względem wartości importu usług dokonanego przez polskie podmioty, była Wielka Brytania, która po raz drugi (pierwszy raz w 2019 r.) wyprzedziła Szwajcarię. Podmioty powiązane kapitałowo z nierezydentami zaimportowały z tego kraju aż 16,4 mld zł (91,1% importu).

Kolejnym znaczącym rynkiem była Szwajcaria, która już drugi raz z rzędu zajmowała trzecią pozycję. Podmioty powiązane kapitałowo z nierezydentami zaimportowały z tego kraju aż 12,4 mld zł (93,6% importu z tego kierunku).

Import usług z Francji, USA oraz Holandii w 2020 r. wynosił ok. 7,0 mld zł. Jak można zauważyć na powyższym wykresie podmioty powiązane kapitałowo (FC) kupowały powyżej 80,0% wszystkich usług z wymienionych rynków.

Analiza porównawcza poszczególnych rodzajów świadczonych usług wskazuje, że polskie przedsiębiorstwa posiadające zagraniczne powiązanie kapitałowe eksportowały głównie pozostałe usługi gospodarcze (kategoria pozostałych usług zawiera bardzo różne usługi: usługi księgowo-prawnicze, doradztwo gospodarcze, usługi inżynierskie itd.), których wartość transakcji

w 2020 r. wyniosła 49,9 mld zł. Kolejnymi usługami z dominującą rolą podmiotów powiązanych kapitałowo z nierezydentami był transport - 34,4 mld zł (choć w przypadku usług transportowych różnica między FC i DC była niewielka) oraz usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne (eksport o wartości 23,5 mld zł). Nie bez znaczenia był także eksport usług uszlachetniania (wartość eksportu 12,4 mld zł).

Tabela 2: Rodzajowy podział usług z uwzględnieniem powiązania kapitałowego (w mld zł)

Kod usługi	Nazwa usługi	Eksport			Import		
		FC	DC	%FC	FC	DC	%FC
SA	Uszlachetnianie	12,4	2,5	83,4%	1,1	0,2	87,8%
SB	Konserwacje i naprawy	5,7	1,5	79,0%	2,9	0,7	80,3%
SC	Usługi transportowe	34,4	33,1	51,0%	17,3	7,8	68,9%
SE	Usługi budowlane	2,5	3,6	41,0%	1,1	0,7	60,2%
SG	Usługi finansowe	2,8	0,3	90,4%	2,0	0,3	88,1%
SH	Opłaty z tytułu użytkowania własności intelektualnej	2,8	1,0	74,6%	10,9	1,3	89,1%
SI	Usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne	23,5	9,2	71,9%	12,7	4,6	73,5%
SJ	Pozostałe usługi gospodarcze	49,9	12,6	79,9%	33,1	8,5	79,5%
SK	Usługi kulturalne i rekreacyjne	0,6	2,3	20,6%	0,59	1,13	34,3%

Źródło: Obliczenia NBP

Jedynymi kategoriami, w eksporcie których dominowały polskie przedsiębiorstwa nie posiadające zagranicznego powiązania kapitałowego były usługi budowlane (59,0% całego eksportu) oraz usługi kulturalne i rekreacyjne (79,4% całego eksportu).

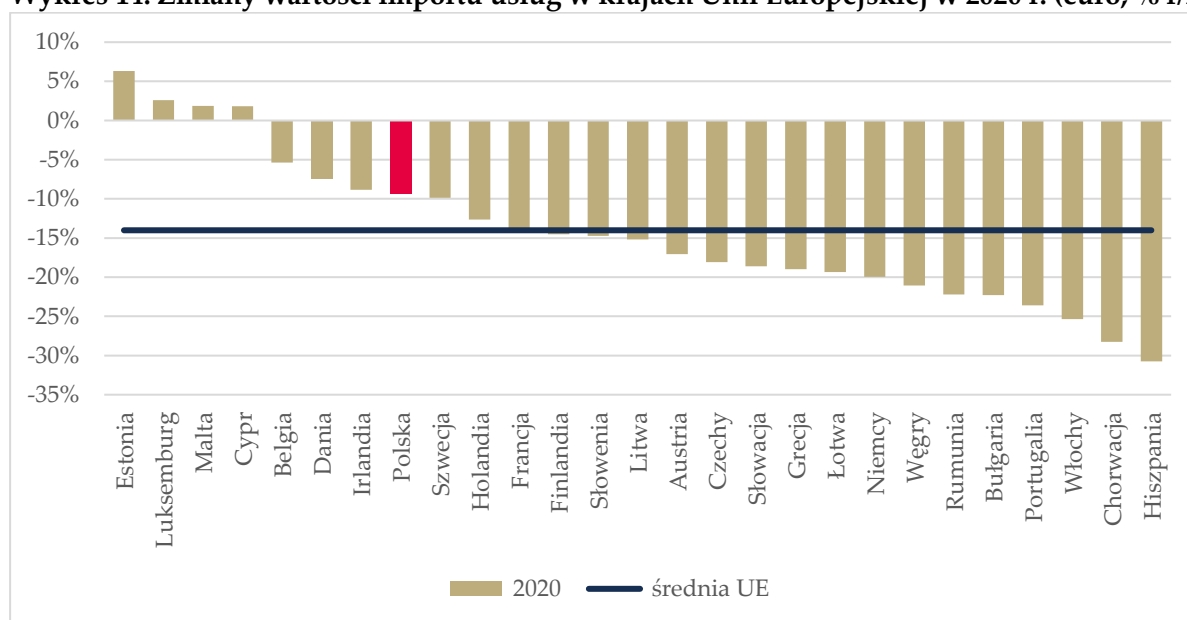
Z punktu widzenia importu usług, dla podmiotów powiązanych kapitałowo z nierezydentami najważniejszy był zakup pozostałych usług gospodarczych (import o wartości 33,1 mld zł), usług transportowych (17,3 mld zł) oraz usług telekomunikacyjnych, informatycznych i informacyjnych i opłat z tytułu użytkowania własności intelektualnej i (kolejno 12,7 mld zł oraz 10,9 mld zł). Z kolei przedsiębiorstwa krajowe dominowały tylko w usługach kulturalnych i rekreacyjnych.

3. Import usług

W 2020 r. pandemia COVID-19 wpłynęła także na obniżenie wartości importu usług, który wyniósł 156,5 mld złotych i był o 6,2% niższy w porównaniu z rokiem poprzednim. Podobnie, jak w eksporcie był to pierwszy spadek importu usług od 2001 r.

Spadek importu usług w 2020 r. odnotowały 23 kraje UE. Średnio w Unii wartość importu usług (wyrażona w euro) zmniejszyła się o 14,0% r/r. Podobnie jak w eksporcie, spadek importu w Polsce okazał się mniejszy niż średnio w UE (9,4% r/r).

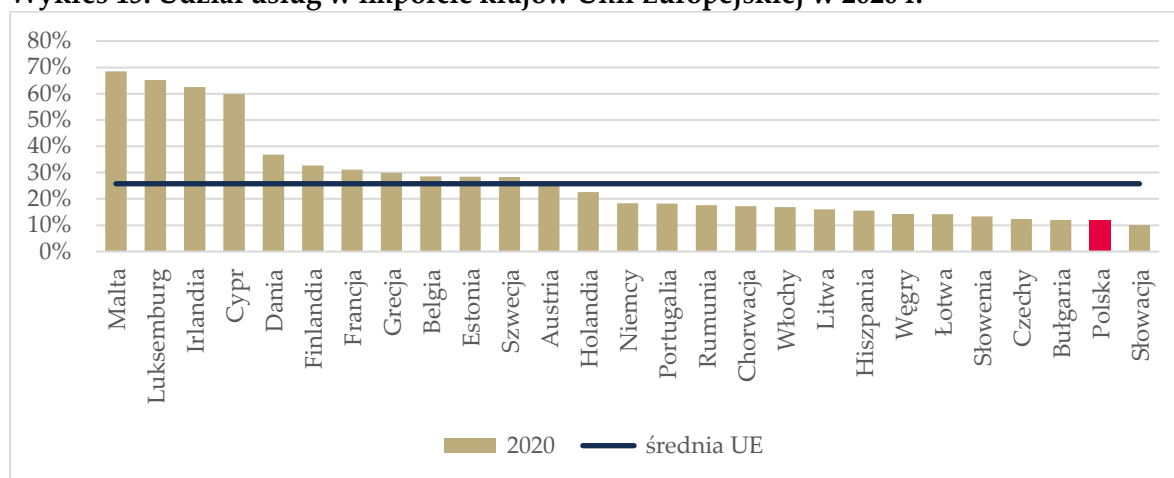
Wykres 14: Zmiany wartości importu usług w krajach Unii Europejskiej w 2020 r. (euro, % r/r)

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych Eurostatu

W wyniku większego spadku wartości importu usług w porównaniu z importem towarów, w 2020 r. nastąpiło obniżenie udziału usług w imporcie do Polski do 12,0% z 13,2% w 2019 r. Podobna tendencja obserwowana była w dziewiętnastu innych unijnych gospodarkach. Średnio w UE udział usług w imporcie zmniejszył się z 27,1% w 2019 r. do 25,8% w 2020 r. Udział usług w polskim imporcie jest więc ponad dwukrotnie niższy niż średnio w UE i jednym z najniższych w krajach członkowskich. Niższy udział usług w imporcie charakteryzuje tylko handel zagraniczny Słowacji.

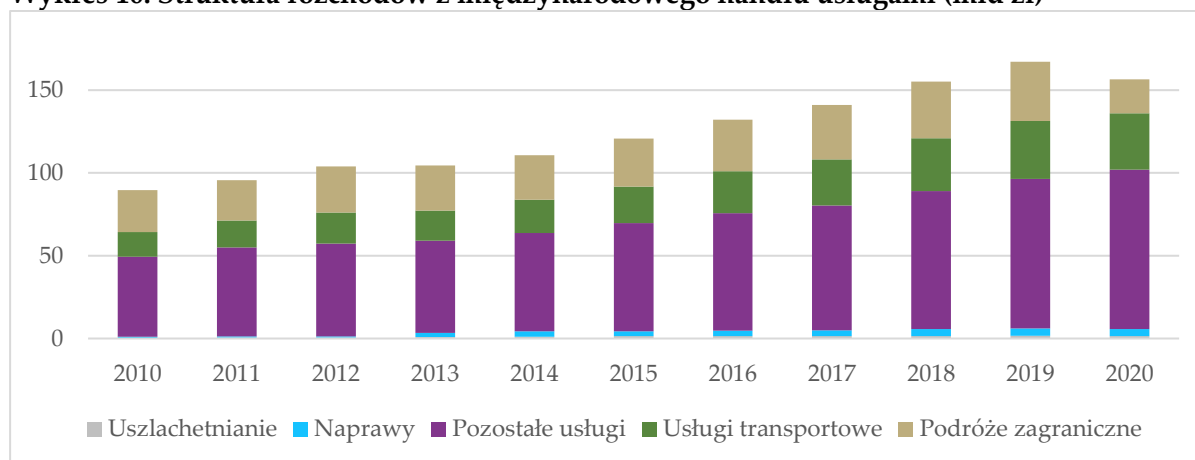
Wykres 15: Udział usług w imporcie krajów Unii Europejskiej w 2020 r.

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych Eurostatu

Najbardziej widoczne (negatywne) zmiany zaobserwować można w wydatkach Polaków na podróże zagraniczne. Ze względu na światową pandemię COVID-19, wydatki rezydentów z tytułu podróży zagranicznych wynosiły zaledwie 20,5 mld zł. Z kolei wartość usług transportowych zmalała w omawianym okresie o blisko 1,0 mld zł. Wartość importu usług przewozowych w 2020 r. wynosiła 34,0 mld zł, spadek wartości był równy 15,1 mld zł. Dominującą rolę w kształtowaniu wielkości obrotów usług nabywanych przez polskie podmioty miały obroty w pozostałych usługach. Wartość importu usług uszlachetniania oraz napraw i konserwacji nieznacznie zmalała. Największy wzrost wartości zakupionych usług odnotowano w pozostałych usługach – było to ok. 6,0 mld zł. Import pozostałych usług w 2020 r. wyniósł 96,3 mld zł.

Wykres 16: Struktura rozchodów z międzynarodowego handlu usługami (mld zł)

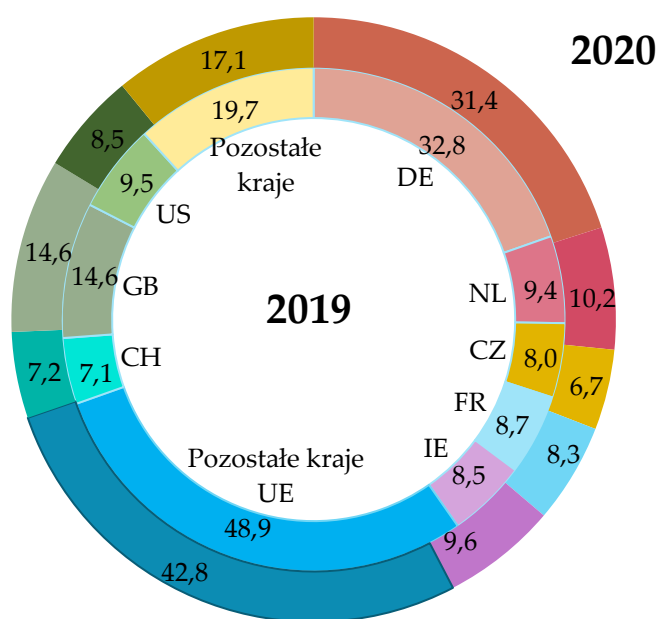

Źródło: Obliczenia NBP

Państwa Unii Europejskiej odgrywały kluczową rolę w imporcie usług. Polscy rezydenci w 2020 r. nabyli z tych krajów usługi o wartości 109,1 mld zł (69,7% całości). Podobnie jak w poprzednich latach, kraje Unii miały większe znaczenie w imporcie niż eksporcie. Dominującą grupą wewnątrz UE były kraje strefy euro. Wartość zakupionych tam usług wynosiła 89,5 mld zł tj. 69,7% całości importu pochodzącego z krajów Unii Europejskiej.

W imporcie usług wyróżnić można osiem głównych kierunków (patrz wykres nr 17). Podobnie jak w eksporcie najważniejszym z nich były Niemcy. W 2020 r. wartość importu wyniosła 31,4 mld zł (spadek o 4,3%). Tak jak rok wcześniej, największy udział w wydatkach polskich podmiotów na usługi miały: pozostałe usługi – w 2020 r. było to 17,1 mld zł (54,3% całego importu z omawianego kierunku). Kolejnymi znaczącymi kategoriami usług były usługi transportowe oraz podróże zagraniczne (kolejno 6,8 mld zł oraz 5,9 mld zł). Największy spadek odnotowany został w podróżach zagranicznych (spadek o 1,7 mld zł) oraz opłatach z tytułu użytkowania własności intelektualnej (spadek o 0,6 mld zł). Największy wzrost usług importowanych z Niemiec miał miejsce w transporcie (przyrost o 0,5 mld zł).

Wykres 17: Struktura geograficzna importu usług w latach 2019 i 2020 (w mld zł)

Źródło: Obliczenia NBP

Wśród krajów, z których polskie podmioty najczęściej nabywały usługi były również Wielka Brytania (w 2020 r. wartość importowanych usług wynosiła 14,6 mld zł), Holandia (10,2 mld zł), Irlandia (9,6 mld zł), USA (8,5 mld zł), Francja (8,3 mld zł), Szwajcaria (7,2 mld zł) oraz Czechy (6,7 mld zł).

3.1. Usługi transportowe

Wartość importu usług transportowych w 2020 r. wyniosła 34,0 mld zł. Oznacza to spadek w porównaniu do 2018 r. o blisko 1,0 mld zł, tj. o 2,7%. Polskie podmioty nabyły usługi transportowe głównie w krajach Unii Europejskiej (w 2020 r. wartość zakupionych usług wyniosła 22,6 mld zł – 66,5% całości importu usług transportowych ogółem). Najważniejszymi partnerami handlowymi były: Niemcy – 6,8 mld zł (tj. 20,1%), Dania – 1,9 mld zł (tj. 5,5%) oraz Wielka Brytania – 1,8 mld zł (tj. 5,3%).

W usługach transportowych nabywanych przez polskie podmioty dominowały, podobnie jak w przypadku eksportu, usługi transportu towarowego – jego wartość w 2020 r. wyniosła 22,3 mld zł. Najważniejszą kategorię wśród nabytych usług dostarczania towarów stanowił samochodowy transport towarowy (było to 49,7% całości omawianej kategorii).

Tabela 3: Import usług transportowych (w mld zł)

Transport	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ogółem	15,0	16,2	18,8	18,1	20,1	22,0	25,3	28,0	31,9	35,0	34,0
Towarowy	10,0	10,6	12,6	11,6	12,2	13,6	15,5	17,3	19,5	21,1	22,3
Pozostały	3,3	4,3	5,0	5,5	5,8	6,2	7,3	8,0	9,2	10,3	10,3
Pasażerski	1,6	1,2	1,2	1,0	2,1	2,2	2,5	2,6	3,2	3,6	1,3

Źródło: Obliczenia NBP

W 2020 r. import pozostałych usług transportowych wyniósł 10,3 mld zł. W omawianym okresie kategoria ta była odpowiedzialna za 30,4% wszystkich usług transportowych świadczonych na rzecz polskich podmiotów.

Najmniej istotne okazały się zakupy usług przewozu pasażerskiego, które w 2020 r. wyniosły zaledwie 1,3 mld zł. Stanowiły one zaledwie 4,0% całości zakupionych usług transportowych. Spadek importu usług przewozu pasażerskiego wynikał głównie z warunków panujących na rynku światowym związanych z pandemią COVID-19.

3.2. Naprawy oraz usługi uszlachetniania

Wartość nabytych usług z tytułu napraw i konserwacji w 2020 r. była równa 4,2 mld zł. W tym samym czasie zakup usług uszlachetniania wynosił zaledwie 1,5 mld zł, kształtując się na tym samym poziomie, jak w 2019 r. Z kolei wartość importu usług napraw i konserwacji nieznacznie zmalała, tj. o ok. 0,4 mld zł. Usługi napraw i konserwacji kupowane były przez polskie podmioty głównie z Niemiec oraz ze Szwajcarii (wartość zakupów wynosiła kolejno

po 1,2 mld zł oraz 0,6 mld zł). Z kolei usługi uszlachetniania kupowane było głównie z Niemiec oraz Ukrainy (po ok. 0,4 mld zł).

3.3. Podróże zagraniczne

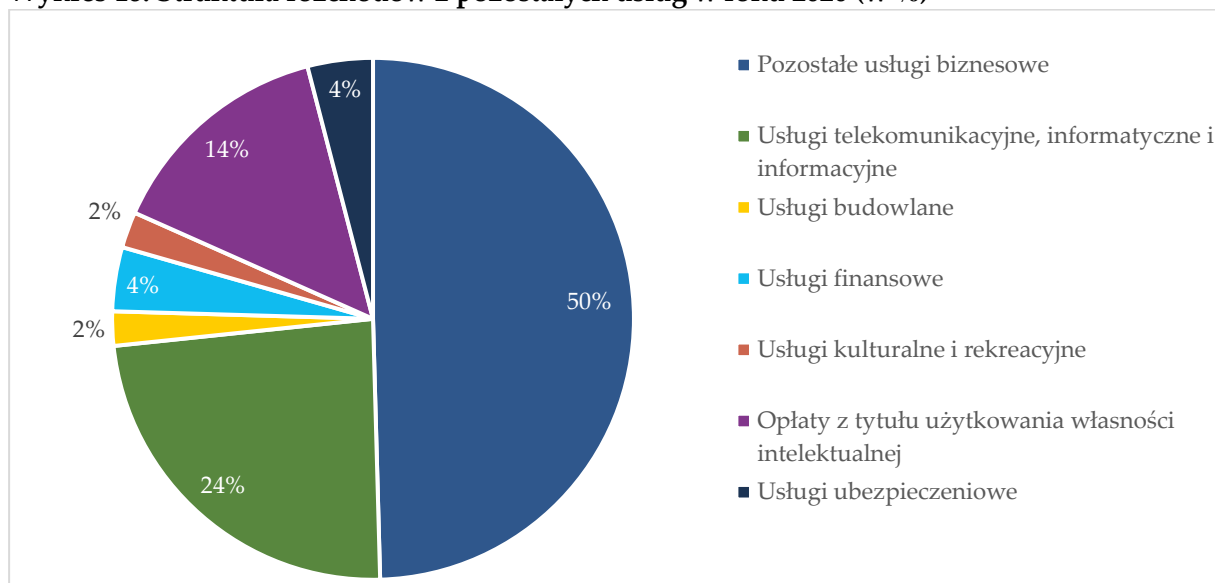
Podobnie jak w przypadku wydatków cudzoziemców, również wydatki Polaków z tytułu podróży zagranicznych znacząco spadły. Jak wspomniano wcześniej, bezpośredni wpływ miała na to sytuacja epidemiologiczna na świecie. Wartość wydatków poniesionych przez polskich rezydentów w czasie podróży zagranicznych w 2020 r. wynosiła 20,5 mld zł. W porównaniu do 2019 r. wydatki te zmalały o 17,1 mld zł (tj. o 45,2%). Dominującym rodzajem wyjazdów były podróże prywatne. W 2020 r. ich wartość wyniosła 14,5 mld zł (spadek o 48,7%). Ze względu na niewielki udział podróży służbowych w całości importu usług, spadek tej kategorii podróży miał relatywnie niewielkie znaczenie (zmniejszenie się o 1,3 mld zł. tj. o 18,2%).

Ze względu na bardzo bliskie relacje handlowe największe spadki można było zaobserwować na rynku niemieckim (1,7 mld zł, tj. 22,2%). Podobne spadki (w liczbach bezwzględnych) miały miejsce na rynku włoskim i czeskim (spadki o około 1,4 mld zł). W czołówce krajów o spadkowej znalazły tendencji znalazły się również kraje typowo turystyczne, do których zaliczyć można Hiszpanię oraz Grecję. W tych krajach wydatki Polaków zmniejszyły się o około 1 mld zł r/r.

3.4. Pozostałe usługi

Wartość importu pozostałych usług w 2020 r. wyniosła 96,3 mld zł (wzrost o 6,0 mld zł, tj. 6,6%). Podobnie jak po stronie przychodów, najważniejszą kategorią były pozostałe usługi biznesowe, których import osiągnął poziom 47,5 mld zł (niezmiennie były to głównie usługi prawnicze, księgowość oraz w zakresie zarządzania). W odniesieniu do 2019 r. zakupy pozostałych usług biznesowych wzrosły o 3,5 mld zł. Kolejnymi znaczącymi kategoriami były usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne (których wartość zakupów w 2020 r. wynosiła 18,6 mld zł) oraz opłaty z tytułu użytkowania praw własności intelektualnej (których wartość była równa 13,7 mld zł). Wartość importu usług telekomunikacyjnych, informatycznych i informacyjnych wzrosła o 4,0 mld zł, zaś wydatków poniesionych na opłaty z tytułu użytkowania praw własności intelektualnej zmalała o 0,6 mld zł.

Wykres 18: Struktura rozchodów z pozostałych usług w roku 2020 (w %)

Źródło: Obliczenia NBP

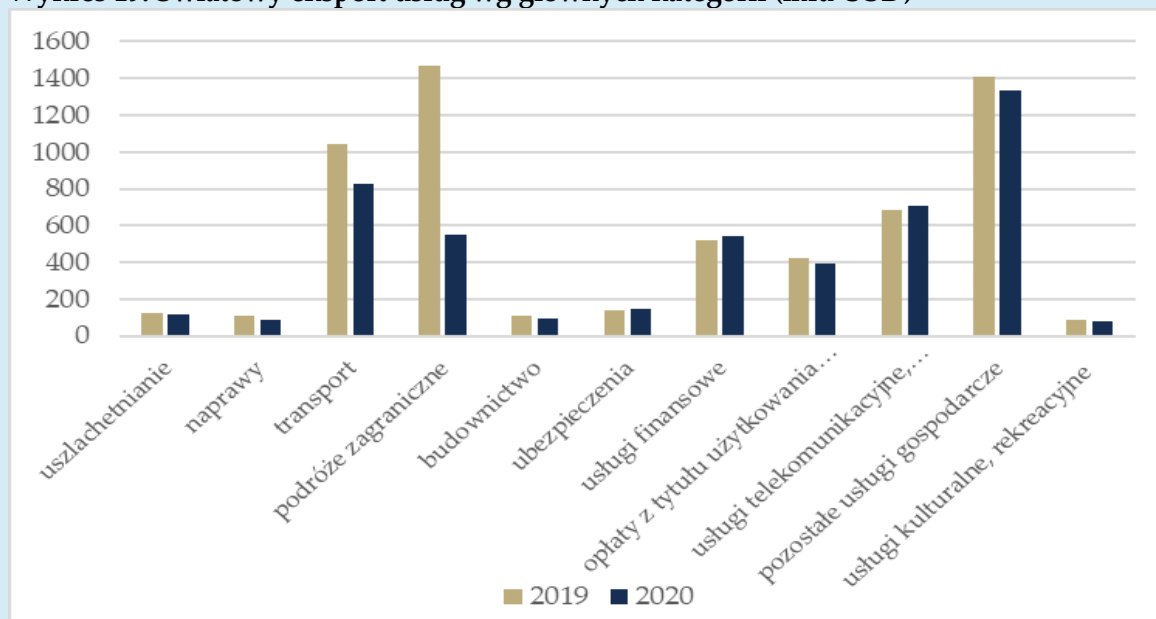
Grupą krajów, od których polskie podmioty najczęściej nabywały pozostałe usługi były państwa Unii Europejskiej (w 2020 r. wartość importu wynosiła 65,8 mld zł – 68,4% całości zakupów). Największa część importu pozostałych usług pochodziła z Niemiec (było to 17,1 mld zł w 2020 r.) oraz Wielkiej Brytanii (wartość zakupów wynosiła 11,3 mld zł). Ważnymi krajami, z których polskie podmioty kupowały pozostałe usługi, była także Irlandia (9,0 mld zł), Francja oraz Stany Zjednoczone (kolejno o ok. 6,5 mld zł). Największy wzrost wydatków rezydentów na pozostałe usługi pochodził z Irlandii (wzrost o 1,5 mld zł).

Ramka 2. Światowy handel usługami w 2020 r.

Według danych WTO wartość światowego eksportu usług zmniejszyła się z 6,1 bln dolarów amerykańskich w 2019 do 4,9 bln w 2020 r., tj. najniższego poziomu od 2013 r. Głęboki spadek dokonał się pod wpływem pandemii Covid-19, która silniej zaburzyła handel usługami niż wymianę towarami. W 2020 r. międzynarodowe obroty usługowe zmniejszyły się o 20,1%, podczas gdy handel towarami obniżył się jedynie o 7,4%. Duża dysproporcja w skali spadków eksportu towarów i usług wpłynęła na zmniejszenie się udziału usług w handlu międzynarodowym z 24,8% w 2019 r. do 22,4% w 2020 r. Tym samym została przerwana tendencja stopniowego powiększania się udziału usług w handlu międzynarodowym obserwowana od 2012 r., wynikająca z wyższej dynamiki obrotów usługowych w porównaniu z towarowymi¹⁰.

Sytuacja w eksporcie poszczególnych kategorii usług była w 2020 r. silnie zróżnicowana, co odzwierciedla różnokierunkowy wpływ pandemii Covid-19 na handel międzynarodowy. Z jednej strony wprowadzone w związku z zagrożeniem epidemiologicznym spowodowały załamanie usług związanych z podróżami zagranicznymi oraz pasażerskiego transportu lotniczego. Z drugiej strony kontynuowany był wzrost usług informatycznych, związany z silnym wzrostem popytu na technologie informatyczne w okresie lockdownu. Relatywnie niewielkie spadki nastąpiły w kategoriach usług związanych z handlem towarami.

Wykres 19: Światowy eksport usług wg głównych kategorii (mld USD)

Źródło: Dane WTO

Największy wpływ na głęboki spadek światowego handlu usługami miało załamanie się podróży zagranicznych. Kategoria ta odpowiadała za 74% spadku wartości handlu usług w 2020 r. W porównaniu z 2019 r. wartość podróży zagranicznych zmniejszyła się o 62% r/r. do poziomu sprzed 20 lat. Udział podróży w globalnym eksporcie usługami zmniejszył się do zaledwie 11% (podczas gdy w 2019 r. obejmowały one 24% wartości światowej wymiany usług).

Wprowadzenie restrykcji w podróżowaniu (do zamknięcia granic w ruchu osobowym włącznie), spowodowało załamanie transportu lotniczego, który silnie związany jest z przewozami

pasażerskimi (przed pandemią 80% wartości międzynarodowych przewozów lotniczych stanowił ruch osobowy). W 2020 r. wartość międzynarodowych przewozów lotniczych zmniejszyła się o 44%, co było spowodowane spadkiem o 54% wartości lotniczego transportu pasażerskiego. Natomiast znacznie mniejszy spadek odnotowano w lotniczym transporcie towarowym. Wartość powietrznych przewozów cargo zmniejszyła się w 2020 r. o 8% r/r. Na obniżenie przewożonych ładunków wpływ miała znacznie ograniczona liczba długodystansowych lotów pasażerskich ze względu na to, że duża część transportu towarów odbywa się na pokładach samolotów pasażerskich. Z kolei czynnikiem ograniczającym skalę spadku lotniczych przewozów towarowych z jednej strony był transport środków ochrony osobistej realizowany głównie w warunkach zagrożenia epidemiologicznego (a pod koniec 2020 r. także szczepionek), a z drugiej – wzrost sprzedaży detalicznej w Internecie.

Zdecydowanie mniejszy spadek charakteryzował transport morski. Wartość usług świadczonych przez przewoźników morskich zmniejszyła się o 7% r/r. Mniejsza skala spadku wynika ze zdecydowanie towarowego charakteru transportu morskiego. Przed pandemią, tj. w 2019 r. 95% wartości usług wykonywanych przez przewoźników morskich stanowił transport towarów. Negatywny wpływ na wielkość przewożonych ładunków miał głównie spadek światowego popytu na paliwa, podczas gdy przewozy kontenerowe kształtowały się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim. Dodatkowo w II połowie 2020 r. duży wpływ na wartość przewozów morskich miały szybko rosnące ceny frachtu.

Łącznie wartość transportu towarów (wszystkimi środkami transportu) zmniejszyła się o 9% r/r. Spadek ten był więc bardzo zbliżony do obserwowanego w handlu towarami. Nieco bardziej niż transport (o 13% r/r) zmniejszyła się wartość eksportu w kategorii naprawy i uszlachetnianie.

W 2020 r. wartości światowego eksportu pozostałych usług zmaląła zaledwie o 2% r/r. Wzrost wartości eksportu nastąpił m.in. w przypadku usług informatycznych o 8% r/r oraz usług finansowych o 4% r/r. Udział usług komputerowych w światowym eksporcie usług przekroczył 12%. W ubiegłej dekadzie (2011-2020) była to najszybciej rosnąca kategoria w światowym eksporcie. Udział usług finansowych zwiększył się do 11%. Z kolei ograniczenia wprowadzone ze względu na rozprzestrzenianie się pandemii wpłynęły na spadek wartości w kategorii obejmującej usługi dla ludności, audiowizualne, kulturalne i rekreacyjne.

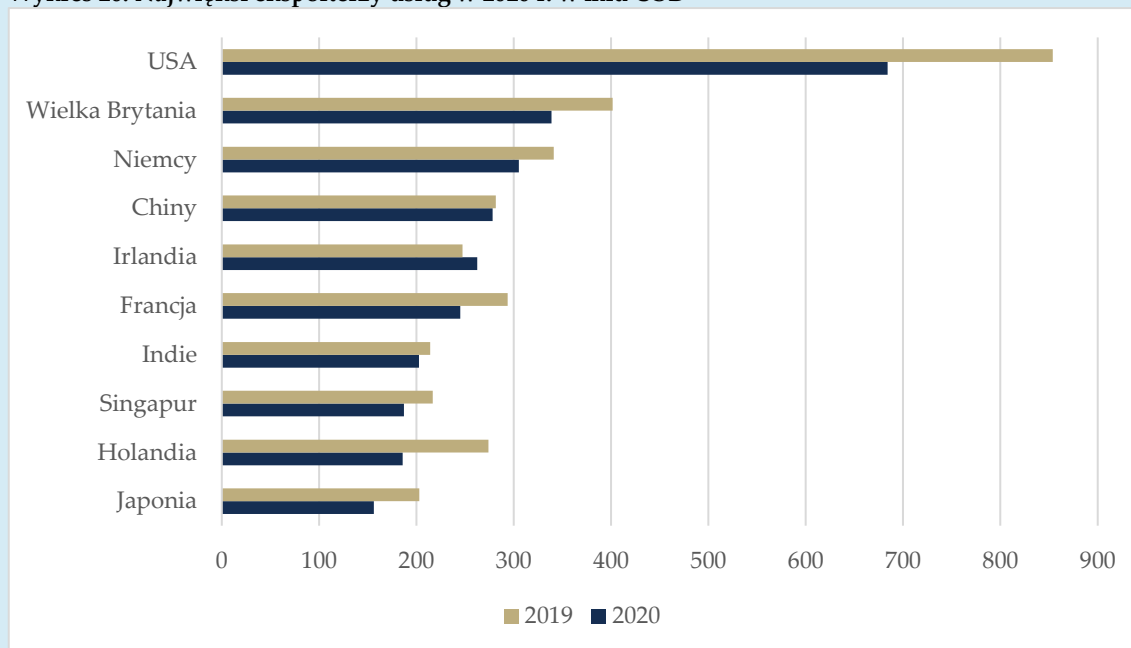
Różne tendencje między poszczególnymi kategoriami usług wpłynęły na zróżnicowanie wyników eksportu usług według krajów. Kryzys związany z COVID-19 najsilniej wpłynął na eksport tych gospodarek, gdzie największą rolę odgrywają podróże zagraniczne.

Największymi eksporterami usług na świecie są kraje wysokorozwinięte – Stany Zjednoczone, Wielka Brytania i Niemcy. Spadek wartości eksportu usług w USA był bardzo podobny do spadku światowego, tak więc ich udział w światowym eksporcie pozostał w 2020 r. na niezmiennym poziomie – 14%. Nieco mniejsze spadki handlu usługami w Europie wpłynęły na niewielki wzrost udziału gospodarek europejskich w światowym eksporcie usług (z wyjątkiem, jak

¹⁰ Według danych WTO wartość światowego eksportu usług (wyrażona w dolarach amerykańskich) w latach 2012-2019 rosła średnio w tempie 4,3% rocznie, podczas gdy eksport towarów powiększał się zaledwie o 0,5% rocznie.

już wcześniej wspomniano, krajów o dużym udziale podróży zagranicznych). W 2020 r. praktycznie nie zmieniła się wartość eksportu usług z Chin. Kraj ten stał się czwartym największym eksporterem usług na świecie. Największy wzrost eksportu z tego kraju nastąpił w transporcie (prawdopodobnie związany z lotniczymi dostawami materiałów medycznych) oraz usług telekomunikacyjnych i informatycznych.

Wykres 20: Najwięksi eksporterzy usług w 2020 r. w mld USD

Źródło: Dane WTO

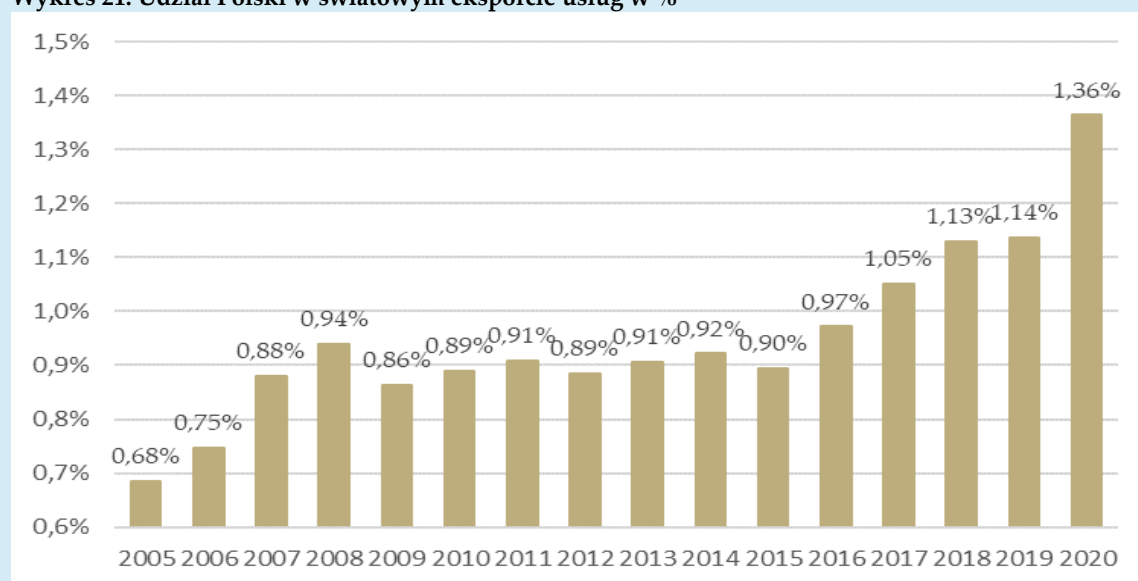
Spośród ważniejszych eksporterów usług na świecie, wzrost eksportu w 2020 r. odnotowała tylko Irlandia. Wartość eksportu usług zwiększyła się w tym kraju o 6% r/r. Wzrost ten dokonał się w wyniku dużego zwiększenia eksportu usług komputerowych. Irlandia jest zdecydowanie największym eksporterem kategorii usług telekomunikacyjnych, informatycznych i informacyjnych. W 2020 r. przypadało na nią ponad 20% światowego eksportu. Jednocześnie stanowią one prawie 60% całego eksportu usług z Irlandii. W wyniku inwestycji największych amerykańskich przedsiębiorstw z branży ICT Irlandia od 2014 r. jest najważniejszym na świecie centrum usług telekomunikacyjnych, informatycznych i informacyjnych, systematycznie umacniając swoją pozycję.

W grupie krajów, które w 2020 r. powiększyły swój udział w światowym eksporcie usług znalazła się także Polska. Udział Polski w światowym eksporcie usług zwiększył się z 1,14% do 1,36% (był to największy wzrost udziału co najmniej od 2005 r.). Według danych WTO Polska awansowała na liście eksporterów usług z 25. w 2019 r. na 20. miejsce. Pod względem wartości eksportu usług, Polska wyprzedziła w 2020 r. Tajlandię, Austrię, Szwecję oraz Australię.

Mniejszy spadek polskiego eksportu w porównaniu z eksportem światowym wynikał z różnic w strukturze przedmiotowej eksportu usług. Kategorie, w których odnotowano najgłębsze

spadki, tj. podróże zagraniczne (w przypadku Polski relatywnie duży udział stanowią wydatki pracowników sezonowych) i transport pasażerski (największe znaczenie mają przewozy towarowe) mają mniejsze znaczenie w polskim eksporcie. Dodatkowo do ograniczenia skali spadku eksportu usług przyczynił się wzrost eksportu usług transportowych. Złożyło się na to przede wszystkim dalszy wzrost drogowych przewozów towarowych wynikający z konkurencyjności polskich przewoźników na europejskim rynku przewozów drogowych. O ile wielkość przewozów związanych z eksportem i importem nieco się zmniejszyła w porównaniu z 2019 r., to wzrosty nastąpiły w przewozach między krajami obcymi oraz przewozów kabotażowych.

Wykres 21: Udział Polski w światowym eksporcie usług w %

Źródło: Obliczenia NBP na podstawie danych WTO

Aneks statystyczny

Tabela 4: Obroty według głównych komponentów usługowych (mld zł)

Kategoria	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Usługi ogółem(S)											
Eksport	104,7	118,2	130,3	137,9	150,2	166,3	192,1	216,9	245,9	269,6	257,8
Import	89,7	95,6	104,0	104,4	110,7	120,8	132,1	141,0	155,3	167,1	156,5
Uszlachetnianie (SA)											
Eksport	5,3	6,5	7,8	10,5	12,3	13,0	14,7	15,9	17,2	17,4	16,8
Import	0,4	0,6	0,4	0,8	1,0	1,5	1,4	1,4	1,5	1,7	1,5
Naprawy (SB)											
Eksport	2,1	2,6	1,9	3,3	3,6	4,4	5,2	6,6	7,1	7,6	8,3
Import	0,6	0,7	0,8	2,5	3,4	3,0	3,3	3,6	4,1	4,5	4,2
Usługi transportowe (SC)											
Eksport	25,1	30,4	33,7	36,0	39,1	42,8	49,8	56,3	65,7	73,1	72,6
Import	15,0	16,2	18,8	18,1	20,1	22,0	25,3	28,0	31,9	35,0	34,0
Podróże zagraniczne (SD)											
Eksport	28,5	31,1	35,2	35,3	36,6	38,7	42,7	47,4	50,2	53,8	32,0
Import	25,4	24,4	27,9	27,3	26,8	29,0	31,0	32,7	34,3	35,7	20,5
Pozostałe usługi											
Eksport	43,6	47,6	51,6	52,7	58,6	67,3	79,7	90,6	105,7	117,7	128,2
Import	48,3	53,9	56,1	55,8	59,4	65,3	71,1	75,3	83,4	90,3	96,3

Źródło: Obliczenia NBP

Tabela 5: Pozostałe usługi w podziale na komponenty (mld zł)

Kategoria	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Pozostałe usługi											
Eksport	43,6	47,6	51,6	52,7	58,6	67,3	79,7	90,6	105,7	117,7	128,2
Import	48,3	53,9	56,1	55,8	59,4	65,3	71,1	75,3	83,4	90,3	96,3
Usługi budowlane											
Eksport	4,0	4,8	5,2	5,4	5,5	5,8	6,9	7,5	8,2	7,8	7,1
Import	2,1	2,1	2,6	2,6	2,5	4,0	2,0	1,8	1,8	2,5	2,0
Usługi ubezpieczeniowe											
Eksport	0,7	1,2	0,9	1,1	0,8	1,6	1,8	1,7	1,5	1,7	1,8
Import	2,3	2,8	3,0	3,0	3,5	3,7	4,0	3,7	3,9	4,2	3,9
Usługi finansowe											
Eksport	2,1	2,0	2,3	2,3	2,5	2,6	2,7	3,5	3,6	3,9	4,3
Import	5,0	5,2	5,1	3,7	3,7	3,7	3,9	3,6	3,8	3,6	3,8
Opłaty z tytułu użytkowania własności intelektualnej											
Eksport	0,7	0,8	0,7	1,0	1,1	1,6	1,8	2,2	2,2	2,5	4,3
Import	6,8	7,1	7,6	8,5	9,3	9,2	10,6	11,9	13,2	14,3	13,7
Usługi telekomunikacyjne, informatyczne i informacyjne											
Eksport	6,1	7,7	9,4	10,8	13,4	16,6	21,0	24,0	28,9	33,1	36,7
Import	6,6	7,1	8,1	9,0	9,5	11,3	13,4	14,9	17,3	18,8	22,8
Pozostałe usługi biznesowe											
Eksport	29,1	29,4	31,9	31,0	34,0	37,5	42,8	48,9	57,7	65,2	70,6
Import	22,3	24,4	25,5	26,2	27,9	30,3	33,6	35,9	40,5	44,0	47,5
Usługi kulturalne i rekreacyjne											
Eksport	0,9	1,6	1,3	1,2	1,3	1,7	2,8	2,8	3,2	3,6	3,4
Import	2,9	4,7	3,7	2,4	2,6	2,7	3,1	3,1	2,3	2,4	2,1
Usługi rządowe (gdzie indziej niewymienione)											
Eksport											
Import											

Źródło: Obliczenia NBP

Tabela 6: Usługi transportowe w podziale na rodzaj transportu (w mld zł)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Przychody											
Usługi transportowe	25,1	30,4	33,7	36,0	39,1	42,8	49,8	56,3	65,7	73,1	72,6
Transport samochodowy	14,8	18,5	20,0	22,2	24,1	26,3	29,9	33,1	37,9	41,5	42,6
Pozostałe usługi transportowe	3,3	3,9	4,9	5,4	6,3	7,5	9,3	11,3	14,0	15,4	19,0
Transport lotniczy	3,3	4,1	4,2	4,6	4,7	4,8	6,2	7,3	8,8	10,5	4,7
Transport morski	1,1	1,3	1,5	1,6	1,7	1,7	1,8	1,9	1,9	2,1	2,6
Transport rurociągowy oraz przesył energii elektrycznej	2,1	2,2	2,4	1,3	1,5	1,7	1,6	1,4	1,5	1,9	1,2
Transport kolejowy	0,1	-0,1	0,4	0,5	0,3	0,3	0,3	0,6	0,4	0,5	0,7
Usługi kurierskie i pocztowe	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,6	0,6	1,0	1,1	1,6
Transport wodny śródlądowy	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Rozchody											
Usługi transportowe	15,0	16,2	18,8	18,1	20,1	22,0	25,3	28,0	31,9	35,0	34,0
Transport samochodowy	5,5	6,4	7,1	7,3	7,5	7,8	9,0	9,7	11,0	12,1	13,2
Transport morski	1,5	1,8	2,1	2,4	2,8	3,0	3,1	3,5	3,9	4,6	5,2
Transport lotniczy	2,8	3,1	3,3	3,0	4,1	4,5	5,7	6,0	6,9	7,0	3,9
Pozostałe usługi transportowe	3,1	3,1	3,8	4,0	4,5	5,4	6,1	6,5	7,7	8,6	9,0
Transport kolejowy	1,0	0,8	1,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,4	0,6	0,3
Usługi kurierskie i pocztowe	0,6	0,5	0,7	0,6	0,5	0,5	0,5	1,1	0,9	0,8	0,8
Transport wodny śródlądowy	0,3	0,4	0,3	0,5	0,4	0,6	0,6	0,9	1,1	1,2	1,4
Transport rurociągowy oraz przesył energii elektrycznej	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2

Źródło: Obliczenia NBP

Spis ramek

Ramka 2.1. Międzynarodowy handel usługami a międzynarodowe powiązanie kapitałowe	17
Ramka 2.2. Światowy handel usługami w 2020 r.	27

Spis tabel

Tabela 1: Przychody z usług transportowych (w mld zł).....	13
Tabela 2: Rodzajowy podział usług z uwzględnieniem powiązania kapitałowego (w mld zł).....	20
Tabela 3: Import usług transportowych (w mld zł).....	24
Tabela 4: Obroty według głównych komponentów usługowych (mld zł)	31
Tabela 5: Pozostałe usługi w podziale na komponenty (mld zł)	32
Tabela 6: Usługi transportowe w podziale na rodzaj transportu (w mld zł).....	33

Spis wykresów

Wykres 1: Międzynarodowy handel usługami w latach 2010-2020 (mld zł).....	5
Wykres 2: Saldo w handlu usługami w krajach Unii Europejskiej w 2019 i 2020 r. (mld euro).....	6
Wykres 3: Saldo usług w latach 2010-2020 (mld zł).....	7
Wykres 4: Zmiany wartość eksportu usług w krajach Unii Europejskiej w 2020 r. (euro, % r/r)	8
Wykres 5: Udział usług w eksporcie krajów Unii Europejskiej w 2020 r.	9
Wykres 6: Wpływ eksportu na zmiany wartości dodanej w Polsce w latach 2005-2020 (% r/r)	10
Wykres 7: Struktura przedmiotowa eksportu usług (mld zł)	10
Wykres 8: Struktura geograficzna przychodów w roku 2019 oraz 2020 (w mld zł).....	11
Wykres 9: Oxford Stringency Index.....	14
Wykres 10: Struktura eksportu pozostałych usług w 2020 r. (w %).....	16
Wykres 11: Saldo z międzynarodowego handlu usługami w podziale na rodzaj powiązania kapitałowego (mld zł).....	
Wykres 12: Geograficzna struktura eksportu usług w podziale na podmioty krajowe oraz z powiazaniem kapitałowym z zagranicą (mld zł).....	19
Wykres 13: Geograficzna struktura importu.....	19
Wykres 14: Zmiany wartości importu usług w krajach Unii Europejskiej w 2020 r. (euro, % r/r) .	21
Wykres 15: Udział usług w imporcie krajów Unii Europejskiej w 2020 r.	22
Wykres 16: Struktura rozchodów z międzynarodowego handlu usługami (mld zł)	22
Wykres 17: Struktura geograficzna importu usług w latach 2019 i 2020 (w mld zł)	23
Wykres 18: Struktura rozchodów z pozostałych usług w roku 2020 (w %).....	26
Wykres 19: Światowy eksport usług wg głównych kategorii (mld USD).....	27
Wykres 20: Najwięksi eksporterzy usług w 2020 r. w mld USD	29
Wykres 21: Udział Polski w światowym eksporcie usług w %	30

---

www.nbp.pl